

Jesień życia w rytmie natury



KATALOG DOBRYCH PRAKTYK W ZAKRESIE POWSTAWANIA I FUNKCJONOWANIA GOSPODARSTW OPIEKUŃCZYCH



Narodowe Centrum
Badań i Rozwoju



MINISTERSTWO
ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI



SPIS TREŚCI

1	Wprowadzenie	4
2	Dobre praktyki zagraniczne	5
2.1	Holandia.....	6
2.2	Włochy.....	21
2.3	Norwegia.....	32
3	Doświadczenia krajowe.....	43
3.1	Projekty wdrożeniowe.....	44
3.2	Przykładowe przedsięwzięcia	51
4	Podsumowanie.....	57

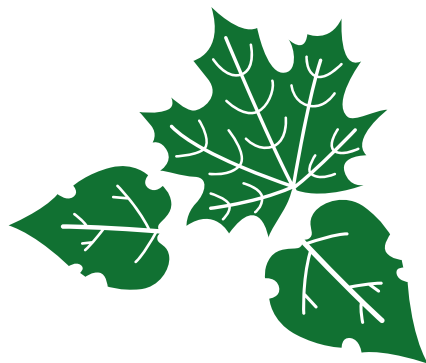


Gospodarstwa opiekuńcze wpisują się w nurt rolnictwa społecznego, które łączy produkcję rolną i leśną ze świadczeniem usług społecznych i przyczynia się do wzmocnienia integracji społecznej. Modele biznesowe gospodarstw społecznych dotyczą usług edukacyjnych, opiekuńczych, terapeutycznych oraz włączających osoby znajdujące się w niekorzystnej sytuacji.

Rolnictwo społeczne jest przykładem dywersyfikacji rolnictwa, która może przyciągnąć młodych przedsiębiorców, tworzyć miejsca pracy, przynosić dochody i rozwijać obszary wiejskie. W szczególności może wzmocniać obszary wiejskie poprzez zwiększenie dostępu do usług opieki społecznej i zdrowotnej oraz poprawę jakości i podniesienie poziomu życia mieszkańców. Z jednej strony stanowi ważną szansą dla rolników na różnicowanie działalności rolniczej i dochodów z gospodarstwa. Z drugiej strony odpowiada na potrzeby społeczności, przynosząc korzyści nie tylko potencjalnym użytkownikom usług, ale całemu społeczeństwu.

Doświadczenia Centrum Doradztwa Rolniczego wskazują, że prezentowanie dobrych praktyk w zakresie łączenia rolnictwa i opieki jest najlepszym sposobem, by wyjaśnić tę ideę oraz zdobywać dla niej poparcie. Przez dobrą praktykę rozumiemy działanie, które przyniosło konkretne, pozytywne rezultaty, zawiera w sobie pewien potencjał innowacji, jest trwałe i powtarzalne, możliwe do zastosowania w podobnych warunkach w innym miejscu lub przez inne podmioty.

Poszczególne gospodarstwa opiekuńcze, niezależnie od kraju, są w pewien sposób unikatowe. Wynika to z tego, że każdy gospodarz, decydując się na rozwój w kierunku rolnictwa wielofunkcyjnego, musi stworzyć własny pomysł na działalność oraz biznesplan. Istnieje bardzo wiele sposobów, aby zasoby związane z rolnictwem włączyć do świadczenia usług na rzecz społeczności lokalnych.



Rozwój rolnictwa społecznego na świecie przebiega w różny sposób, co wynika ze zróżnicowanych uwarunkowań prawnych i specyfiki sektora rolniczego w poszczególnych państwach oraz polityki władz. Wychoząc z założenia, że warto korzystać z doświadczeń rolników, samorządów i instytucji centralnych państw, które dysponują bogatszymi niż Polska doświadczeniami w zakresie rolnictwa społecznego, w ramach projektu GROWID zorganizowano zagraniczne wyjazdy studyjne do Holandii, Włoch oraz Norwegii.

O wyborze tych krajów zdecydował fakt, że w każdym z nich rolnictwo społeczne rozwija się w oparciu o odmienne przepisy, co dało możliwość poznania różnych rozwiązań istotnych z punktu widzenia wdrażania gospodarstw opiekuńczych w Polsce. Zagraniczne wizyty studyjne były dobrą okazją do zaznajomienia się z różnorodnym podejściem do problemów praktycznych rolnictwa społecznego.



SYSTEMOWE PODEJŚCIE DO OPIEKI SPOŁECZNEJ W MIEJSKICH I WIEJSKICH GOSPODARSTWACH ROLNYCH

Rozwój gospodarstw opiekuńczych w Holandii nastąpił w 2000 roku dzięki rządowemu dofinansowaniu. Na chwilę obecną funkcjonuje tu około 1300 farm, z czego 900 jest zgłoszonych w **Federacji Rolnictwa i Opieki** [Federatie Landbouw en Zorg]¹.



■ Podstawowe założenia

Farma opiekuńcza to w Holandii gospodarstwo, które otwiera swoją przestrzeń dla osób potrzebujących pomocy, opieki lub indywidualnego wsparcia i świadomie łączy działalność rolniczą z usługami społecznymi. Może to dotyczyć gospodarstw rolnych, ogrodniczych, zajmujących się chowem trzody chlewnej czy bydła, sadowniczych lub mieszanych. Niektóre gospodarstwa opiekuńcze mają też sklep, pole namiotowe, drobny inwentarz lub zajmują się pielęgnacją krajobrazu. Wiele z nich to gospodarstwa ekologiczne. Oferta kierowana jest do osób potrafiących pracować w miarę samodzielnie, jak również

do takich, które wymagają wiele wsparcia. Istnieją gospodarstwa opiekuńcze dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, dla osób z potrzebami psychologicznymi, dla byłych więźniów i osób uzależnionych, dla problematycznej młodzieży, dla osób mających trudności z dostępem do rynku pracy lub dla osób starszych, ceniących pobyt w cichym i znajomym otoczeniu. Są także gospodarstwa opiekuńcze oferujące opiekę nad dziećmi.

Większość holenderskich gospodarstw opiekuńczych zapewnia wsparcie dzienne. Funkcjonują również gospodarstwa, które zapewniają pobyty w weekendy lub święta oraz takie, gdzie uczestnicy mogą na stałe mieszkać i pracować.

Podopieczni utożsamiają się z gospodarstwem i biorą udział w pracach na farmie, opiekują się zwierzętami, uczestniczą w przygotowywaniu zdrowych posiłków, a codzienny rytym w gospodarstwie daje im poczucie bezpieczeństwa, zapewnia dużo ruchu, zabawy i zapewnia przebywanie na zewnątrz na dużej przestrzeni. Z reguły podopieczni sami wybierają prace gospodarskie, jakie chcą wykonywać.

Ze względu na wysokie koszty utrzymania, do gospodarstw opiekuńczych w Holandii kierowane są osoby, które nie są samodzielne i faktycznie wymagają opieki. Koszty ich pobytu są pokrywane zarówno przez rodzinę podopiecznych (proporcjonalnie do zarobków), jak i ze środków budżetu państwa – finansowanie przyznawane jest gminie, a następnie rozdzielane do poszczególnych gospodarstw.

W związku z zakwalifikowaniem podopiecznego do pobytu na farmie przeprowadzany jest bardzo szczegółowy wywiad z rodziną, by wybrać dla niego gospodarstwo, które nie tylko spełni wymagania co do opieki, ale będzie też najbardziej dostosowane pod względem predyspozycji, preferencji czy wieku podopiecznego.

■ Warunki i wymagania

Aby prowadzić gospodarstwo opiekuńcze, trzeba spełnić wiele warunków, w tym między innymi przynajmniej jeden z właścicieli musi mieć ukończony kurs pierwszej pomocy. Z uwagi na duże ryzyko wypadku gospodarstwa te płacą bardzo wysokie ubezpieczenie. Dla zapewnienia sukcesu bardzo ważne jest, aby zdobyć zaufanie lokalnej społeczności oraz zapewnić o tym, że na farmie jest bardzo dobra opieka, która pozytywnie wpływa na zdrowie podopiecznych.

Warunki, które muszą spełnić gospodarstwa opiekuńcze w Holandii:

- ◆ Posiadanie gospodarstwa rolnego, co oznacza, że w gospodarstwie znajduje się jeden lub więcej budynków tj. stajnia, szklarnia, stodoła, dom oraz odpowiednie obiekty zapewniające opiekę i/lub poradnictwo.
- ◆ Dysponowanie przestrzenią na podwórku oraz w postaci łąki, gruntów ornych, ogrodu, sadu lub szkółki czy szklarni.
- ◆ Prowadzenie działalności rolniczej – zawodowo lub hobbystycznie w zakresie rolnictwa, chowu zwierząt, sadownictwa, uprawy kwiatów, itp.
- ◆ Posiadanie upraw rolniczych i/lub zwierząt gospodarskich i produktów z gospodarstwa, takich jak produkty mleczne czy jaja na potrzeby własne gospodarstwa opiekuńczego i/lub na sprzedaż.
- ◆ Angażowanie podopiecznych w zajęcia w gospodarstwie według ich możliwości i preferencji zgodnie z celami określonymi w planie opieki.
- ◆ Posiadanie wystarczającej wiedzy na temat rolnictwa i opieki zdrowotnej, aby móc odpowiednio ukierunkować podopiecznych i spełnić potrzeby związane z opieką – zasada dotyczy zarówno rolnika, jak i jego pracowników.

¹ www.zorgboeren.nl

Jakość

Rolnictwo społeczne w Holandii od lat dąży do zagwarantowania wysokiej jakości usług opieki i wsparcia w gospodarstwach opiekuńczych, które to od 20 lat identyfikowane są własnym znakiem jakości **Kwaliteit Laat Je Zien!** (Jakość pokazuje się sama!)



Znak jakości istnieje od 2002 roku i jest branżowym znakiem jakości Federacji Rolnictwa i Opieki. Został opracowany dla rolników zajmujących się opieką i we współpracy z nimi, by pomóc gospodarstwom opiekuńczym przestrzegać przepisów i regulacji.

Federacja Rolnictwa i Opieki wydaje certyfikaty na świadczenie usług opiekuńczych na trzy lata, natomiast właściciele gospodarstw zobowiązani są do przedkładania, raz w roku, szczegółowych sprawozdań dotyczących całego gospodarstwa. Znak jakości promuje unikalne wartości i cechy gospodarstw opiekuńczych jako szczególnych miejsc, gdzie spotykają się rolnictwo i opieka – bez względu na to, czy jest to duże gospodarstwo, czy jedynie z małym ogródkiem warzywnym.



Znak jakości **Kwaliteit Laat Je Zien!** oznacza, że w gospodarstwie opiekuńczym:

- ◆ najważniejsze są potrzeby podopiecznych,
- ◆ jakość usług jest kontrolowana i doskonała,
- ◆ wszyscy podopieczni są traktowani jednakowo i mają równe prawa,
- ◆ zapewniona jest ciągłość i bezpieczeństwo usług.

System opiera się na szeregu **podstawowych wartości**, które są właściwe jedynie dla rolnictwa opiekuńczego. Narzędzie do kreowania wysokiej jakości usług zapewniają gospodarstwom opiekuńczym **Ramy jakości z podstawowymi wartościami**, które pokazują czym jest rolnictwo opiekuńcze i co sprawia, że jest wyjątkowe.



Należę i uczestniczę czyli kontakty społeczne, wsparcie i przynależność

Podopieczni w gospodarstwie opiekuńczym budują kontakty społeczne oraz otrzymują wsparcie i uznanie od rolnika prowadzącego gospodarstwo, przełożonych, innych uczestników i wolontariuszy. W ramach tych form interakcji społecznej uczestnicy mogą zarówno otrzymywać, jak i dawać wsparcie. Wzmacnia to poczucie równości i własnej wartości. W gospodarstwie opiekuńczym

podopieczni mają szansę nawiązywać relacje również z osobami z sąsiedztwa. W niektórych lokalizacjach znajduje się restauracja, sklep, a niektórzy klienci przychodzą regularnie, aby odebrać produkty z gospodarstwa. Część miejsc jest odwiedzane przez dzieci z pobliskich szkół. Wzmacnia to wśród uczestników poczucie uczestnictwa w społeczeństwie.



Mogę wybierać spośród przydatnych prac czyli wybór sensownych czynności i zadań

W gospodarstwie jest różnorodna praca do wykonania, co pozwala uczestnikom na wybór zajęć i czynności, które są dla nich przyjemne i przydatne. Podopieczni spośród zajęć rolniczych mogą podejmować się tych, najbardziej atrakcyjnych dla nich: m.in.

opieki nad zwierzętami, ogrodnictwa, pracy na roli. Mogą również pomagać w różnych czynnościach domowych, takich jak wspólne gotowanie. W gospodarstwie wszyscy pracują razem, w grupie. Każdy ma wkład w to, co zespół osiąga wspólnie.



Razem jemy zdrowo czyli zdrowe jedzenie

Na farmie posiłki są spożywane wspólnie i są stałymi punktami w ciągu dnia. Zwraca się uwagę na zdrowe i dobre jedzenie. Do

przygotowania posiłków używane są świeże, nieprzetworzone produkty prosto z pola, które uczestnicy sami wyprodukowali.



Dużo się ruszam na farmie czyli ruch

Zróżnicowane zajęcia, które wymagają przemieszczania się do różnych miejsc w gospodarstwie (np. ogród, stajnia, sad, warsztat)

zapewniają uczestnikom naturalną aktywność fizyczną na farmie opiekuńczej.



Jest duża przestrzeń i mogę przebywać na zewnątrz czyli środowisko naturalne

Na farmach opiekuńczych istnieje wiele możliwości spędzenia czasu w zielonym otoczeniu w gospodarstwie i jego okolicy. Przebywanie na łonie natury daje uczestnikom

możliwość doświadczenia przestrzeni i spokoju oraz wyciszenia. Pozwala również na przemyślenia i refleksje.



Rytm na farmie daje mi coś, czego mogę się trzymać czyli porządek życia

Rytm życia gospodarstwa opiekuńczego pomaga uporządkować strukturę życia uczestników. Ustalony harmonogram dnia z zajęciami, kawą i posiłkami o stałych porach organizuje przebieg pobytu podopiecznych.

Powtarzalność zajęć związanych np. z opieką nad zwierzętami czy aktywności determinowane zmiennością pór roku nadają odpowiedni rytm życia podopiecznych, co przekłada się również na ich komfort.



Jestem widziany i słyszany czyli indywidualne podejście

W gospodarstwie społecznym zwraca się uwagę na zainteresowania, oczekiwania i możliwości poszczególnych uczestników. Innymi słowami uwagę kieruję się na podopiecznych i aktywności dostosowuje się do tego, co dla nich jest ważne, atrakcyjne,

w czym czuliby się spełnieni. Gdy relacja z rolnikiem prowadzącym gospodarstwo opiekuńcze opiera się na obopólnym zaangażowaniu i jest równoprawna, uczestnicy mogą czuć się ważni oraz docenieni.



Na farmie tak jak w normalnym życiu czyli zwyczajne życie

W gospodarstwie opiekuńczym podopieczni mogą doświadczyć zwyczajnego życia. Uczestniczą w pracy bez szczególnych udogodnień i wykonują zwykłe czynności

domowe. Panuje domowy wystrój i atmosfera, dzięki czemu uczestnicy czują się jak w domu.



Mam szansę się uczyć czyli stymulujące środowisko

Gospodarstwo funkcjonuje w oparciu o różne działania rolnicze na świeżym powietrzu. Uczestnikom przydzielane są zadania zgodnie z ich możliwościami. Pozwala to utrwalić i rozwijać ich umiejętności. Istnieje również możliwość uczenia się na własnych błędach

oraz sukcesach. Dzięki temu podopieczni odkrywają własne talenty i budują większe poczucie własnej wartości. Często podejmują kroki w kierunku regularnej pracy lub innych form uczestnictwa w życiu społecznym.

Gospodarstwa opiekuńcze w Holandii zapewniają przebywającym w nich osobom możliwość pracy, która daje im satysfakcję oraz wymierne efekty w postaci np. zbioru warzyw, które wcześniej sami zasiali. Na farmie, mimo przebywania podopiecznych, toczy się normalne życie. Rytm ten wyznacza strukturę dnia osobom tam przebywającym, zapewniając przy tym przestrzeń i ciszę, umożliwiające regenerację. Bezpośredni kontakt z opiekunami powoduje, że uczestnicy się wysłuchani i zauważeni. Co najważniejsze, podopieczni wykonujący choćby najprostsze prace, czują się częścią społeczeństwa i są dumni, że ich praca jest doceniana i potrzebna.

Holandrom bardziej opta się dotować pobyt w gospodarstwach opiekuńczych osób chorych niż leczyć ich w specjalistycznych placówkach czy objąć opieką domową. Struktura gospodarstwa opiekuńczego ma zapewnić podopiecznym prowadzenie uporządkowanego, bezstresowego życia i wspomóc powrót do pełnej sprawności, a jeśli jest to możliwe, również do samodzielnego życia.



■ Holenderskie przykłady dobrej praktyki

Gospodarstwo opiekuńcze
De Hoge Born,
Bornsesteeg 87, 6708 PD Wageningen

Gospodarstwo o znaczącej nazwie *De Hoge Born* – *wysoko urodzeni (z nl)*, którego mottem jest „Goed voor jou” – „Dobrze dla Ciebie!” działa od 2004 roku. Jest prowadzone przez dwie właścicielki, z których jedna zajmuje się sklepem przy farmie, a druga opieką nad osobami potrzebującymi i posiada wykształcenie w terapeutyczne: terapia w ogrodzie oraz na kierunku biologia i rolnictwo. W gospodarstwie dodatkowo zatrudnionych jest 5 pracowników, czyli łącznie pracuje w nim 7 osób w wymiarze 4,5 etatu. Blisko *De Hoge Born* znajduje się Uniwersytet w Wageningen – Wageningen University & Research centre – uczelnia, w której prowadzone są kształcenie i badania naukowe głównie w dziedzinie zdrowej żywności i środowiska życia. Wcześniej gospodarstwo należało do uczelni i funkcjonowało jako gospodarstwo doświadczalne. Obecnie farma w całości jest dzierżawiona od Uniwersytetu. Ma wielkość 3,50 ha, z czego użytkowanych rolniczo jest 1,50 ha – pozostała część to grunty siedliskowe oraz część dzierżawiona przez inne podmioty wraz z budynkami gospodarczymi. Gospodarstwo jest prowa-

dzone zarówno metodami konwencjonalnymi w przypadku działań na rzecz Uniwersytetu, jak i ekologicznymi jeśli chodzi o zaspokojenie własnych potrzeb właścicieli.

Farma opiekuńcza oferuje miejsce przyjazne osobom, które szukają aktywnej pracy lub terapii zajęciowej. W gospodarstwie poprzez pracę na roli łączy się odpoczynek i aktywność.

W Hoge Born uprawiane są ekologiczne zioła, wiklina, owoce i warzywa, hodzi się kury nioski, działa przetwórstwo owocowo-warzywne, w tym produkcja dżemów czy syropów z rabarbaru, porzeczek, malin, a także pozyskuje się drewno kominkowe i opałowe. Farma ma również wymiar komercyjny – prowadzi sprzedaż bezpośrednią opartą na wytworzonych w gospodarstwie produktach i zajmuje się handlem detalicznym. Produkty dystrybuowane są do okolicznych restauracji, firm gastronomicznych oraz na lokalny targ rolny. Oprócz tego funkcjonuje tutaj mały sklepik z produktami własnymi oraz, w celu wzbogacenia oferty, od lokalnych sprzedawców – sprzedawane są warzywa, owoce, zioła, nabiał, jajka, mięso, chleb, soki i wino oraz wyroby z wikliny.

Wszystkie produkty posiadają certyfikat rolnictwa ekologicznego. Produkcja ekologiczna i sprzedaż własnej żywności stanowi pewien rodzaj marki mikroregionu. W gospodarstwie

organizowane są wycieczki po farmie i spotkania z grupą podopiecznych. Na życzenie klienta zapewniany jest również wyżywienie. Pod koniec 2015 roku w Hoge Born założono fundację De Hoge Born. Koncentruje się ona na praktycznym doradztwie dla osób wykluczonych z rynku pracy poprzez oferowanie różnego rodzaju zajęć w ciągu dnia i pracy związanej z rolnictwem. Trafiają tutaj osoby z zakładów psychiatrycznych wraz ze swoimi opiekunami, którzy uczą się pracy z podopiecznymi. Gośćmi bywają również osoby z regionu, które chcą nauczyć się funkcjonować z ludźmi wymagającymi specjalnej opieki i odpowiedniego podejścia.

Jak każda instytucja, gospodarstwo boryka się z problemami prawnymi, organizacyjnymi, które narzuca im państwo. Zmiana systemu dotacyjnego spowodowała obniżenie dofinansowania, które pozyskiwali wcześniej na działalność opiekuńczą. Obecnie fundusze opierają się na kwotach uiszczanych przez pensjonariuszy oraz – dla osób z regionu – od władz lokalnych w wysokości zależnej od czasu spędzonego na fermie i ewentualnego noclegu. Każdy region ma swoje wytyczne, co do sposobu i wielkości dotacji przeznaczanych farmom opiekuńczym.

Terapia prowadzona w Hoge Born polega głównie na aktywnym uczestnictwie w życiu gospodarstwa, czyli pomocy w pracach

na farmie, w ogrodzie, przy przetwórstwie owocowo-warzywnym, przy pracy w sklepiu czy przy wikliniarstwie. W ten sposób podopieczni czują się potrzebni, wyróżnieni, uczą się pracy oraz normalnego życia w społeczeństwie i przełamują bariery w kontaktach z innymi ludźmi. Zdarza się, że do gospodarstwa trafiają osoby, które nie są przyzwyczajone do tempa, warunków i specyfiki funkcjonowania farmy, jednak właściciele dążą do tego, by dobrana dla nich praca dawała swego rodzaju wytchnienie i odskocznię od codziennych trosk i problemów. Elementem terapii są również zajęcia o charakterze rozrywkowym, jak np. spotkania sąsiedzkie. Interakcje międzyludzkie zwiększają pewność siebie, stwarzają warunki do przełamywania barier komunikacyjnych oraz nauki bezkonfliktowego rozwiązywania problemów. Ponadto są okazją do spędzania czasu w grupie, która nie ocenia.

Pensjonariuszami są często osoby ze schorzeniami psychiatrycznymi, psychicznymi, czy ruchowymi, a także z problemami współistniejącymi, np. osoby uzależnione z niedorozwojem psychicznym, dodatkowo cierpiące na problemy psychiatryczne. Do Hoge Born trafiają także osoby wykonujące na co dzień pracę siedzącą i potrzebujące ruchu na świeżym powietrzu, pracy fizycznej oraz kontaktu z naturą.

Gospodarstwo przyjmuje tylko dorosłych. Aktualnie na farmie mieszka 12 podopiecznych, choć nie wszyscy pomagają w pracach na gospodarstwie ze względu na schorzenia. Kolejną grupę stanowią osoby przychodzące tutaj jedynie na kilka godzin dziennie i łączą to z innymi swoimi zajęciami. Uczestnicy pracują zwykle w czterech 6- do 8-osobowych grupach. Z uwagi na określone potrzeby grup oraz dla zapewnienia prywatności, komfortu i efektywnej współpracy, ich skład nie jest zmieniany. Z uwagi na charakter pracy rolniczej i jej zmienność wynikającą np. z warunków atmosferycznych, ważne jest elastyczne podejście do organizacji aktywności i umiejętność odpowiedniego reagowania.

Wielokierunkowa oferta farmy jako gospodarstwa opiekuńczego, gospodarstwa ekologicznego oraz detalicznego punktu sprzedaży produktów rolnych sprzyja dywersyfikacji



dochodu i niweluje ryzyko utraty płynności finansowej. Zarobki, choć może nie są duże i wymagają dużego nakładu pracy, dają satysfakcję i ułatwiają uniezależnienie się od pomocy ze strony państwa i samorządu lokalnego.

Opieka nad potrzebującymi i prowadzenie gospodarstwa opiekuńczego to swego rodzaju misja, która poza wymiarem finansowym, daje też poczucie czynienia dobra – Dobrze dla Ciebie!

Gospodarstwo opiekuńcze
HoogerLust
Weesperbinnenweg 7, 1398 PC Muiden

Farma opiekuńcza HoogerLust położona jest w pobliżu miasteczka Muiden. Jej powierzchnia obejmuje 8,5 ha, z czego 6 ha stanowią łąki i pastwiska a 2,5 ha znajduje się w uprawie ogrodniczej. Hodowane są kwiaty jadalne, drzewa owocowe i warzywa – część z nich w przygotowanych do tego celu drewnianych skrzyniach, stanowiących dodatkowo element dekoracyjny. Gospodarstwo rolne prowadzone jest od 30 lat i hoduje się w nim ok. 50 sztuk bydła, ok. 20 owiec z młodymi, trzodę oraz 2 konie. Do 2006 farma była częścią firmy farmaceutycznej z Weesp. Następnie właścicielem została

Agencja Obszarów Wiejskich. Od 2009 roku obecni właściciele farmy przekształcali ją w gospodarstwo opiekuńcze.

Gospodarze starają się być samowystarczalni, ale też współpracują z lokalnymi przedsiębiorcami, restauratorami, sklepikarzami, pszczelarzem czy rolnikami. Między innymi prowadzą barter, w ramach którego przykładowo w zamian za jabłka na szarlotkę przekazywane pobliskiej piekarni otrzymują chleb. Oprócz tego prowadzą sklepik z artykułami spożywczymi.



W HoogerLust jest prowadzony dzienny dom opieki dla 65 osób, przy czym jednocześnie może w nim przebywać 30 podopiecznych. W tygodniu przebywają tu dorośli. W soboty przyjmowane są dzieci. Z oferty gospodarstwa korzystają głównie osoby z problemami psychicznymi i psychiatrycznymi, auty-

styczne czy z ADHA. Pojawiają się również osoby ze starczą demencją, wypalone zawodowo, w depresji. Podopieczni włączają się w prace w gospodarstwie w miarę własnych możliwości i wykonują je pod okiem opiekunów. Pensjonariusze są dowożeni przez wolontariuszy i członków rodziny. Farma zatrudnia 8 opiekunów, z czego 6 ma przygotowanie do opieki nad takimi osobami. Dzięki otwartemu charakterowi miejsca, mogą je odwiedzać sąsiedzi, którzy chcą się włączyć do pomocy.

Hoogerlust to farma związana z Federacją Rolnictwa i Opieki, posiadająca certyfikat jakości Kwaliteit Laat Je Zien!

Główną misją farmy jest znalezienie podopiecznym zajęcia, które nada sens ich życiu. Co ważne, pobyt na farmie nie ma przypominać szpitala. Podopieczni mają czuć się potrzebni i stanowić część społeczności.

**Gospodarstwo opiekuńcze
Farma opieki de Groote Fliert
Stary Holleweg 54; 3927 CM Renswoude**

Farma opieki de Groote Fliert rozpoczęła swoją działalność w 2002 roku. Właścicielkę, do rozpoczęcia działalności opiekuńczej w swoim gospodarstwie, skłoniło kilka powodów. Jedną z inspiracji okazały się prze-

myślenia dotyczące zmian zachodzących na przestrzeni ostatnich 25 lat w holenderskim rolnictwie, a głównie fakt, iż coraz więcej ziemi rolniczej przeznaczona jest pod zabudowę. Znacząca okazała się także wizyta właścicieli na oddziale psychiatrycznym, podczas której pojawiła się refleksja, że dobrze by było wnieść w życie tych osób radość i dać im zajęcie, by mogli robić coś, co daje wymierne korzyści, sprawia, że czuliby się potrzebni i mieli świadomość, że ich praca jest ważna.

W gospodarstwie zatrudniona jest rodzina rolnika – żona, czterech synów i synowa, przy czym tylko jeden z synów z rodziną mieszka na miejscu. Mężczyźni zajmują się gospodarstwem, zaś kobiety opieką, sprawami administracyjno-księgowymi oraz pracami domowymi. Staż odbywa tu również absolwentka zootechniki, która obecnie kształci się w kierunku opieki społecznej, a kilku wolon-



tariuszy angażuje się w dowóz uczestników. Teren de Groote Fliert zajmuje 55 ha i jest to gospodarstwo rolne nastawione na produkcję zwierzęcą. Prowadzona na jej potrzeby produkcja roślinna to głównie kukurydza przeznaczona na kiszonki i zboża. Hodowane są tutaj świny (ok. 400 szt.), krowy mleczne (ok. 80 szt.) i cielęta (ok. 50 szt.). Wypas bydła odbywa się na okalających farmę pastwiskach. Gospodarstwo posiada dojarnię oraz park maszynowy.

Jeden z budynków pełniących funkcję chlewni przebudowano i zaadaptowano na potrzeby podopiecznych. Utrzymany w stylowym, typowo holenderskim wystroju obiekt jest miejscem integracji. Jego centralny punkt stanowi stół, a dodatkowo wyposażeniem są wygodne kanapy oraz aneks kuchenny. Pensjonariusze mają do swojej dyspozycji warzywno-owocowy ogród, duży basen, trampolinę, piaskownicę i miejsce do wypoczynku zaaranżowane pomiędzy starymi drzewami. Do gospodarstwa trafiają zarówno dorośli, jak i dzieci, a gospodarze zapewniają im dzienny program opieki. W szczególnych przypadkach, wskutek zdarzeń losowych istnieje opcja noclegu. Podopieczni pochodzą z najbliższych okolic, ponieważ dowóz z dalszej odległości byłby problematyczny. Liczba osób przyjeżdżających do de Groote Fliert wynosi 16 osób dorosłych w podziale na 3 dni, a na 4 podopiecznych do opieki przy-

pada 1 opiekun. Dzieci na farmę przychodzą po szkole i spędzają tu czas do 17:00, zaś dorośli przebywają od 8:45 do 16:00.

Dorośli podopieczni to osoby mające problemy alkoholowe, z podjęciem pracy czy trudności integracyjne. Dzieci natomiast, to osoby autystyczne, z ADHD lub zespołem Downa, a niejednokrotnie z ich kombinacją. Z uwagi na fakt, że każda z grup wymaga innego typu opieki, dzieci nie kontaktują się i nie współpracują z dorosłymi podopiecznymi. Bez względu na wiek uczestników, podczas pobytu w gospodarstwie kładziony jest nacisk na wspólne spędzanie czasu, budowanie relacji międzyludzkich i integrację. Zdarza się, że niektórzy podopieczni przyjeżdżają do de Groote Fliert przez 6-8 lat.

Jak zaznacza właścicielka, początki funkcjonowania gospodarstw opiekuńczych w Holandii były lepsze, gdyż gospodarze sami wyznaczyli reguły. Z biegiem lat powstało więcej wymogów, zasad, przeprowadzane są liczne kontrole. Wymagane są cotygodniowe raporty dotyczące zdrowia podopiecznych, zaś w przypadku konfliktów, złego zachowania podopiecznych służba zdrowia przysyła mediatora do łagodzenia wszelkich nieporozumień. Ponadto rząd holenderski ogranicza wysokość środków przeznaczanych na potrzeby gospodarstw opiekuńczych.

Gospodarstwo opiekuńcze
Hoeve Op Vollenhof
 Vollenhofsweg 3, 8091PH Wezep

Hoeve Op Vollenhof to małe przedsiębiorstwo obejmujące 1,5 ha ziemi własnej oraz 4 ha dzierżawionych łąk. W jego obrębie znajdują się dom, ogrody owocowe i warzywne, niewielka winnica, wybiegi dla zwierząt, a także stodoły i stajnie. Catoroczne zaplecze farmy w prąd zapewniają panele fotowoltaiczne.

Matężństwo będące właścicielami gospodarstwa prowadzi 3 odrębne firmy: Bed&Breakfast, wynajem sal na konferencje i spotkania oraz gospodarstwo opiekuńcze. Dochód w gospodarstwie czerpią zarówno ze sprzedaży warzyw, owoców, przetworów i wełny owczej, jak i dzięki zawartemu na 5 lat kontraktowi, zapewniającemu dofinansowanie na usługi opiekuńcze od państwa. Zawar-

cie umowy poprzedziły kontrole dotyczące spełniania określonych wymogów do prowadzenia tego typu działalności oraz diagnozowanie kierowanych do gospodarstwa podopiecznych. W trakcie realizacji kontraktu musi nastąpić podwójny progres: w gospodarstwie oraz u podopiecznych. Po 4 latach funkcjonowania farmy opiekuńczej następuje kontrola i weryfikacja osiągniętych efektów. Gdy wynik jest pozytywny, kontrakt może być przedłużony.

W gospodarstwie opieką otoczonych jest w tej chwili 20 osób, w tym 5 dzieci z zaburzeniami psychicznymi, chorobami przewlekłymi, niepełnosprawnością psychiczną lub społeczno-psychologiczną (np. autyzmem, wypaleniem, depresją, natręctwami, obsesją). Opiekują się nimi gospodarze oraz 1 osoba zatrudniona na umowę o pracę w wymiarze 16 godz. tygodniowo. Ponadto podopieczni otrzymują pomoc specjalistyczną: psycholo-

ga, lekarza rodzinnego, pastora itp. oraz pomoc w pracach administracyjnych.

Z uwagi na terapeutyczny wymiar pobytu w gospodarstwie, opiekunowie muszą utrzymywać odpowiednią strukturę zajęć, cechować się spokojem, wytrwałością i konsekwencją, ponieważ to oni planują czas podopiecznym. Czas ten niemal w całości spędzany jest na świeżym powietrzu. Zimą aktywności odbywają się częściowo w budynku. Podczas deszczu podopieczni wykonują swoje prace w altanach. Uczestnicy podejmują się głównie pielienia, przycinania krzewów i drzew owocowych, zbiorów owoców i ich przetwórstwa. Wyhodowane na farmie owoce i warzywa oraz ich przetwory służą do przygotowania posiłków dla podopiecznych i gości gospodarstwa, w niewielkiej części są sprzedawane. Z winogron robi się tylko soki, nie przerabia się ich na wino, ponieważ niektórzy podopieczni są uzależnieni od alkoholu. W ramach zajęć opiekunów się też zwierzętami i pomagają w innych pracach w gospodarstwie oraz przy obsłudze gości dwóch pozostałych gałęzi działalności Hoeve Op Vollenhof. Należą do nich sprzątanie, mycie naczyń czy nakrywanie do stołu. Wykonują również prace techniczne przy budynkach czy ogrodzeniach, koszą trawę i przycinają żywopłoty. Biorą również udział w zajęciach z rysunku, malowania, rękodzieła, ceramiki i innych formach kreatywnych.

Produkty powstałe w ramach wykonywanych przez nich prace można kupić w gospodarstwie. Podczas warsztatów wykonują również tabliczki z nazwami owoców czy warzyw oraz takie, na których opisane są zwierzęta z gospodarstwa, sposób postępowania z nimi i zasady ich karmienia. Każde zwierzę ma swoje imię – w tym gospodarstwie nie hoduje się zwierząt na mięso. Żeby zapobiec chorobom wśród zwierząt ich zagrody co tydzień są przenoszone w nowe miejsce. Właściciele muszą na to zwracać szczególną uwagę, ponieważ podlega to kontroli w ramach kontraktu.

Farma przyjmuje swoich podopiecznych tylko na pobyt dzienny. Współpracuje jednak z innym gospodarstwem opiekuńczym świadczącym usługi noclegowe, z których mogą korzystać ich podopieczni. Do Hoeve Op Vollenhof nie przyjmuje się osób powyżej 60. Roku życia, natomiast dzieci muszą być w wieku od 8 do 11 lat. Na farmie podopieczni nigdy nie mogą zostać sami, dlatego mają zapewnioną stałą opiekę przynajmniej jednej osoby. Rola opiekunów ogranicza się jednak tylko do obserwacji podopiecznych i nadzoru nad nimi, ponieważ w gospodarstwie nie ma osób mocno upośledzonych. Często na zajęcia przyjeżdżają tutaj sami – samochodem lub rowerem. W gospodarstwie obowiązuje zakaz wchodzenia do części prywatnej właścicieli.



(...) „Niedawno byłam na wizycie studyjnej do gospodarstw opiekuńczych w Holandii, zorganizowanej przez CDR w Brwinowie Oddział w Krakowie. Tego typu wyjazdy są zawsze inspirujące. Holandia jest wyjątkowa. Funkcjonuje w niej ponad 1400 gospodarstw opiekuńczych przeznaczonych do realizacji potrzeb dla zróżnicowanych kategorii osób potrzebujących. To robi ogromne wrażenie. Pierwsze gospodarstwa powstały ponad 20 lat temu. Podczas wyjazdu mieliśmy okazję porozmawiać z ludźmi, którzy chętnie dzielą się swoim olbrzymim doświadczeniem. Uważam, że wybrane rozwiązania, jakie poznałam/o jakich się dowiedziałam, mogą być adekwatne dla wyzwań dotyczących opieki w naszym kraju/województwie. I nie chodzi tutaj o rozmach prezentowanych gospodarstw rolnych, które w zdecydowanej mierze miały duży areal i były mocno aktywne rolniczo. Myślę tu raczej o sprofilowanej działalności opiekuńczej dla konkretnych kategorii osób potrzebujących, np. gospodarstw dla osób z niepełnosprawnością, z chorobami psychicznymi, dzieci i młodzieży z różnymi trudnościami, dla których kontakt z przyrodą i pracą w gospodarstwie jest terapią. Także programy terapeutyczne opracowywane przez działającą w Holandii federację gospodarstw opiekuńczych i reprezentującą interesy osób

„Zielone gospodarstwa opiekuńcze”,

wywiad z Agnieszką Krzaczkowską, kierownikiem Wydziału Koordynacji Ekonomii Społecznej w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Zielonej Górze, Przedsiębiorczość wiejska 2/2022, Centrum Doradztwa Rolniczego w Krakowie, czerwiec 2022

Cały wywiad tutaj <http://cdr112.e-kei.pl/cdr/images/2022/30/biuletyn-2022-2.pdf>

prowadzących te gospodarstwa, to jest to, co mogłoby u nas zadziałać w przyszłości. Należy już dzisiaj pracować nad rozwiązaniami umożliwiającymi powoływanie gospodarstw opiekuńczych, aby zdążyć, zanim, zgodnie z prognozą UE, będziemy jej najstarszym społeczeństwem. Godna naśladowania jest również współpraca między gospodarstwami, wymiana doświadczeń, organizacja tzw. „otwartych drzwi”, po to, aby społeczność lokalna mogła zapoznać się z działalnością gospodarstw i przebywającymi w nich osobami. Promocja gospodarstw, strategia ich rozwoju, dbanie o markę i jakość świadczonych w nim usług to także ważne wątki, które należy poruszać.

Już dzisiaj musimy pracować nad kształtem i sposobem finansowania przyszłych usług społecznych, nie tylko na terenach miejskich, ale przede wszystkim wiejskich, gdyż tam występuje największy deficyt usług społecznych dla ich mieszkańców. Musimy to zrobić, zanim zestarzejemy się. Demografia jest nieubłagana, liczba osób starszych, wzrasta z roku na rok i nim się spostrzeżemy sami będziemy potrzebowali opieki i wsparcia. Powinniśmy zadbać o tych, którzy z różnych powodów tego nie są w stanie zrobić sami” (...)

USŁUGI SPOŁECZNO-TERAPEUTYCZNE REALIZOWANE W GOSPODARSTWACH ROLNYCH PRZEZ SPÓŁDZIELNIE SPOŁECZNE

Włochy podzielone są na 20 regionów, 107 prowincji (z których 2 są autonomiczne) i 8092 gminy. Uprawnienia ustawodawcze we Włoszech posiadają zarówno organy centralne, jak i regionalne, dlatego w kraju funkcjonuje prawo narodowe i 20 podrzędnych mu praw regionalnych. Regiony posiadają kompetencje w zakresie stanowienia ustaw regionalnych obowiązujących tylko na określonym obszarze i mogących normować tylko określone kwestie. Regionalnie jest stanowione między innymi prawo dotyczące sprawowania funkcji społecznych. Regiony włoskie, które dotychczas wprowadziły regulacje prawne odnoszące się do prowadzenia usług społecznych w gospodarstwach rolnych, to Wenecja Eugenejska, Liguria, Piemont, Lombardia. Na pozostałym obszarze Włoch również funkcjonują gospodarstwa opiekuńcze, ale ze względu na brak unormowania prawnego na poziomie regionu, nie jest ustanowiony system ich rejestracji i funkcjonowania.

Gospodarstwa społeczne we Włoszech to zazwyczaj niewielkie gospodarstwa prowadzące produkcję ekologiczną, przetwórstwo oraz sprzedaż bezpośrednią. Produkują szeroką gamę produktów, które są przetwarzane



na miejscu i sprzedawane w sklepikach w gospodarstwie. Powszechnie prowadzenie gospodarstw w systemie ekologicznym oraz uprawa roślin wymagających dużych nakładów pracy, a później ich przetwórstwo oraz sprzedaż pozwalają na stworzenie wielu miejsc pracy w gospodarstwach o niewielkim areale.

Celem farm opiekuńczych we Włoszech jest przede wszystkim włączenie społeczne osób wykluczonych oraz pomoc w odnalezieniu swojego miejsca i zapewnienie godnych warunków pracy dla osób z różnymi niepełnosprawnościami. Głównym motywem działania gospodarstwa jest jego wymiar społeczny, a cel ekonomiczny ma znaczenie drugorzędne.

Gospodarstwa opiekuńcze w Regionie Wenecji Eugenejskiej (wł. Veneto)

W regionie Veneto obszary działań związane z rolnictwem społecznym zostały uchwalone przez Radę Regionalną w ustawie regionalnej z dnia 28 czerwca 2013 r. pn. „Postanowienia dotyczące rolnictwa społecznego”².

Ustawa definiuje rolnictwo społeczne jako

„zespół działań, które łączą zasoby rolnicze z działalnością społeczną ukierunkowaną na wspieranie resocjalizacji, rehabilitacji, włączenia społecznego i integracji zawodowej grup ludności znajdujących się w niekorzystnej sytuacji lub zagrożonych marginalizacją oraz promujących rozwój i lokalną spójność społeczną, prowadzonych przez przedsiębiorców rolnych lub spółdzielnie i przedsiębiorstwa społeczne, a także przez inne podmioty publiczne lub prywatne zgodnie z zasadami etyki i zrównoważenia środowiskowego w rolnictwie.”

Ustawa wprowadza regionalny rejestr gospodarstw prowadzących działalność w zakresie rolnictwa społecznego. Zarejestrowane gospodarstwa posługują się nazwą „Gospodarstwo społeczne w Veneto” oraz poniższym logotypem



Regionalna lista gospodarstw społecznych

Regionalna lista gospodarstw społecznych podzielona jest na 4 sekcje odpowiadające czterem typom promowanych działań:

- ◆ „Stáže społeczno-zawodowe” – sekcja obejmuje podmioty, które w ramach gospodarstwa rolnego wdrażają aktywną politykę integracji społecznej i zawodowej na rzecz osób w niekorzystnej sytuacji i grup narażonych,
- ◆ „Kursy usamodzielniania i rehabilitacyjne” – podmioty realizujące ścieżki usamodzielniania i rehabilitacyjne, należące do określonych akredytowanych służb publicznych lub prywatnych, mające na celu złagodzenie lub przezwyciężenie trudności danej osoby wynikające z różnego rodzaju problemów,
- ◆ „Inicjatywy edukacyjne, społeczne, szkoleniowe oraz działania mające na celu promowanie form dobrostanu osobistego i społecznego” – podmioty, które w ramach działalności rolniczej realizują ini-

cyjatywy edukacyjne, opiekuńcze i szkoleniowe oraz działania mające na celu promowanie form dobrostanu osobistego i w relacjach społecznych. Skierowane są do nieletnich (agrop przedszkola, agrożłobki, ośrodki dla dzieci prowadzące zajęcia rekreacyjne i dydaktyczne), a ich celem jest poznanie wiejskiego świata, rolniczych cykli biologicznych i produkcyjnych. Grupą docelową są także dorośli i osoby starsze (mieszkalnictwo społeczne i wspólnoty mieszkaniowe oparte na zrównoważeniu środowiskowym i zielonym budownictwie w celu zapewnienia doświadczeń związanych ze samorozwojem i integracją społeczną),

- ◆ „Reintegracja społeczna więźniów i byłych więźniów” – podmioty, które w ramach prowadzenia działalności rolniczej realizują projekty reintegracji społecznej osób nieletnich i dorosłych we współpracy z organem wymiaru sprawiedliwości, administracją penitencjarnej, wydziałem wymiaru sprawiedliwości dla nieletnich i samorządem terytorialnym.

W celu zarejestrowania gospodarstwa społecznego na liście regionalnej należy złożyć wniosek o wpis wraz z biznesplanem, Kartą Usług Gospodarstwa Społecznego, dokumentacją potwierdzającą wymagania szkoleniowe i doświadczenie oraz spełnianie minimalnych wymagań w zakresie prowadzenia działalności, a także umową ubezpieczenia. Podmioty wpisane na regionalną listę gospodarstw społecznych muszą corocznie

do 31 stycznia przekazać do regionalnego Zarządu Rolno-Spożywczego sprawozdanie z działalności. Jeżeli działalność w zakresie rolnictwa społecznego nie będzie prowadzona przez dwa kolejne lata, firma wpisana na regionalną listę gospodarstw społecznych, zostaje wykreślona z rejestru.

Współpraca w ramach spółdzielni

Działalność społeczna w regionie Veneto może być prowadzona przez indywidualne gospodarstwa rolne lub przez kooperatywy (spółdzielnie). W przypadku spółdzielni w jej strukturach musi znajdować się przynajmniej jedno gospodarstwo rolne. Może być ono spółdzielnią socjalną, prowadzącą jednocześnie produkcję rolniczą i usługi społeczne. Warunkiem jest zatrudnienie edukatora, czyli osoby sprawującej nadzór nad podopiecznymi i wykonywanymi przez nich czynnościami. Zgodę na prowadzenie takiej działalności wydają władze gminy regionu Veneto. Aby gospodarstwo mogło łączyć działalności, właściciel gospodarstwa, członek rodziny lub pracownik zatrudniony w gospodarstwie rolnym zobligowany jest do ukończenia 100-godzinowego kursu, w którym omawiane są zagadnienia rolnicze, społeczne, finansowe. Kurs kończy się egzaminem uprawniającym do uzyskania certyfikatu, który należy odnawiać co dwa lata. Kurs finansowany jest przez władze regionu.

² <https://bur.regione.veneto.it/BurVServices/pubblica/DettaglioLegge.aspx?id=251829>

Większość gospodarstw społecznych działa we współpracy ze spółdzielnią, w ramach czego zapewnione jest wsparcie edukatorów, lekarzy, psychiatrów i innych specjalistów. Rolnictwo społeczne jest powiązane z systemem zdrowia, a finansowanie pobytów podopiecznych pochodzi ze środków tzw. „agencji sanitarnej” (*azienda sanitaria territoriale*), odpowiednika Narodowego Funduszu Zdrowia. Agencja Sanitarna poprzez spółdzielnię kieruje osobę potrzebującą do gospodarstwa rolnego na podstawie diagnozy i sporządzonego dla niej programu pomocy, który następnie przedstawia się rodzinie i organizacji nadzorującej sposób opieki i socjalizacji. O tym, jakie prace ma wykonywać w gospodarstwie osoba podopieczna, decyduje lekarz lub edukator. Koszty opieki pokrywa Agencja Sanitarna.

Dojazd do gospodarstwa zapewnia rodzina lub odbywa się on transportem zbiorowym w ramach realizowanego projektu. Jeśli to możliwe, podopieczny dociera na miejsce samodzielnie. Dowóz osób może być zapewniony także przez spółdzielnię, a rolę kierowcy może pełnić edukator.

Gospodarstwo społeczne obowiązkowo musi posiadać ubezpieczenie, a za dostosowanie narzędzi pracy do osoby, jak i za wydarzenia organizowane w gospodarstwie odpowiada spółdzielnia.

■ Przykłady dobrej praktyki z Veneto

Gospodarstwo społeczne
Al Confin
Via Alpiero, 17, 36043
Camisano Vicentino (VI)

Właścicielami Al Confin są Alice i Paolo (42 lata). Paolo jest absolwentem Uniwersytetu Rolniczego i gospodarstwo odziedziczył po rodzicach 20 lat temu. Początkowo zajmowali się tylko hodowlą krów. Od 2004 roku



prowadzona jest tu także działalność dydaktyczna, a od 2006 roku rozpoczęli działalność socjalną. Wtedy nie było jeszcze uregulowań prawnych w tym zakresie. Od 2018 roku gospodarstwo wpisane jest do rejestru regionalnego gospodarstw społecznych.

Ze względu na bogate zasoby żyznej gleby (12 ha użytków rolnych) i wody głowna działalność gospodarstwa oparta jest na rolnictwie. Produkcją rolną zajmuje się sześć

osób. Uprawianych jest 11 różnych rodzajów zbóż, w tym niektóre stare odmiany pszenicy oraz jęczmień, orkisz, sorgo, a wśród roślin strączkowych specyficzne odmiany soi do bezpośredniego użytku zootechnicznego, a także kukurydza, owoce i warzywa. Zebrane zboża przechowywane są w gospodarstwie i przeznaczone na paszę dla zwierząt lub przerabiane na płatki lub mąkę, a następnie na biszkopty, krakersy, pieczywo itp.

Ponadto właściciele nadal hodują bydło i trzodę chlewną, przerabianą bezpośrednio w gospodarstwie na wysokiej jakości wędliny i kiełbasy. Produkty powstają metodami ekologicznymi i są sprzedawane w sklepie usytuowanym w gospodarstwie lub poprzez stronę internetową.

W ramach swojej działalności społecznej gospodarstwo Al Confin współpracuje z dwiema spółdzielniemi: 1) dydaktyczną, działającą w zakresie edukacji oraz 2) społeczną, zajmującą się osobami niepełnosprawnymi. Współpraca w obydwoma spółdzielniemi umożliwia realizację projektu, w którym poprzez pracę w gospodarstwie szkoleni są nowi pracownicy, dla których jest to równocześnie forma rehabilitacji. Uczestnikami są najczęściej osoby niepełnosprawne, osoby z problemami psychicznymi, często po kilukrotnym pobycie w szpitalu psychiatrycznym, osoby wykluczone społecznie. Integracja osób niepeł-

nosprawnych prowadzona jest poprzez udział w zróżnicowanych pracach rolniczych, wykonywanych w większości ręcznie, a zatem bez użycia ciężkich pojazdów rolniczych lub maszyn, co mogłoby być niebezpieczne. Zakres pracy obejmuje także na przykład dostawę produktów do domu klienta, pomoc przy zbiorach, etykietowaniu i pakowaniu produktów czy opiekę nad osłami. Gospodarstwo prowadzi również zajęcia edukacyjne dla dzieci.

Na terenie gospodarstwa – jeśli takie są wymagania wynikające ze stanu pacjenta – może być obecna osoba odpowiadająca za podawanie leków podopiecznym, co reguluje umowa dotycząca danego pacjenta.

Osoby są kierowane na rehabilitację przez szpital, który współpracuje ze spółdzielnią społeczną. Rolnik nie może zawierać umowy bezpośrednio ze szpitalem – zawiązuje ją tylko ze spółdzielnią będącą swego rodzaju pośrednikiem pomiędzy szpitalem a gospodarstwem rolnym. Koszty szkolenia/rehabilitacji osób niepełnosprawnych ponosi szpital w ramach finansowania ze środków Agencji Sanitarnej.

Choć środki z krajowej Agencji Sanitarnej pochodzą z budżetu centralnego, to regiony, które je otrzymują, same ustanawiają prawa związane z ich wydatkowaniem z budżetu regionalnego.

Spółdzielnia społeczna ma umowę nie tylko ze szpitalem, kwalifikującym osoby do pobytu w gospodarstwie, ale także z regionalnym oddziałem miejscowej Agencji Sanitarnej, przekazującej finansowanie na wskazane przez szpital osoby.

Okres pobytu danego podopiecznego w gospodarstwie zależy od typu dysfunkcji i postępów w terapii. Po tym czasie pacjent może pracować w gospodarstwie, w którym przechodził rehabilitację lub innym. Jeśli na farmę zostały skierowane osoby, które nie mogą pracować, ich pobyt również finansuje Agencja Sanitarna.

Rodziny, które chciałyby aby niepełnosprawny został skierowany do aktywizacji zawodowej w gospodarstwie rolnym, podpisują umowę ze spółdzielnią społeczną.

Działalność opiekuńcza nie generuje dochodów, ale poprzez pozyskiwanie osób do pracy wspiera główne źródło przychodów, czyli działalność rolniczą i edukacyjną. W przypadku gdy płatnikami usług są rodzice osoby dysfunkcyjnej, ich opłaty pokrywają wynagrodzenie edukatorów i rolnika.

W ciągu wakacji gospodarstwo oferuje półkolonie, a w roku szkolnym w gospodarstwie prowadzone jest przedszkole. Rodzice dzieci są informowani, że na terenie gospodarstwa przebywają osoby z dysfunkcjami.

**Gospodarstwo społeczne
Massignan**
Via Quintino Sella, 20/bis
36040 BRENDOLA (VI)

Gospodarstwo socjalne Massignan powstało na przełomie lat 2011/2012. Wtedy została powołana fundacja zarządzająca 12-hektarowym gospodarstwem rolnym i spółdzielnią



socjalną. Taka forma gospodarowania została przyjęta w celu stworzenia odpowiednich warunków funkcjonowania, integracji społecznych i możliwości terapeutycznych dla osób niepełnosprawnych. Instytucja działa jako organizacja non-profit i częściowo opiera się na działalności wolontariuszy.

Fundacja powstała z inicjatywy i małżeństwa Paolino i Bianki Massignan, którzy w 1994 roku rozpoczęli prace nad budową

domu dla dzieci dysfunkcyjnych. Wszystkie inwestycje wykonywane na farmie finansowane były z własnych środków właściciela, wykonywane własną pracą, a jedynie częściowe koszty pokryto z pożyczki.

Głównym przestaniem działalności gospodarstwa było i jest zapewnienie przyszłości osobom z niepełnosprawnością, które nie mają rodziny lub gdy z różnych powodów nie jest ona w stanie zapewnić im opieki. Obecnie w gospodarstwie mieszka 10 osób z różnymi dysfunkcjami intelektualnymi i fizycznymi, w tym 2 osoby jeżdżące na wózku, niemożące samodzielnie funkcjonować. Opiekuńczą funkcję gospodarstwa oraz nadzór nad domem dla osób z niepełnosprawnościami pełni spółdzielnia socjalna.

Działalność rolnicza, nadzorowana przez jedną osobę pełniącą rolę zarządcy, prowadzona jest na 12 ha, z czego 4 ha to winorośl, 2-3 ha zajmują sady, a pozostałą część warzywa. Oprócz tego hodowane są tutaj zwierzęta: 9 koni, różne gatunki kur, osły, kozy, kaczki, pies. Całe gospodarstwo posiada certyfikat rolnictwa ekologicznego. Przychód gospodarstwa rolnego pochodzi ze sprzedaży bezpośrednio surowców oraz sprzedaży przetworów i produkcji wina. Na terenie Massignan znajduje się sklep z winem, przetworami, makaronami, warzywami i owocami. Massignan pełni również funkcje

dydaktyczne – prowadzone są zajęcia z końmi dla dzieci.

Zasoby gospodarstwa rolnego wykorzystywane są do czynności terapeutycznych dla osób z niepełnosprawnościami, np. w ramach hipo- czy dogoterapii. Prowadzą je instruktorzy zatrudnieni przez państwową instytucję ds. społecznych. Kierujący gospodarstwem rolnym wraz z pracownikiem socjalnym decydują, jaki rodzaj pracy może wykonywać podopieczny. Przydzielając pracę, bierze się pod uwagę stopień niepełnosprawności i samodzielności oraz umiejętności.

Czynności wykonywane przez osoby z niepełnosprawnościami mają na celu przygotowanie ich do samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie. Osoby przebywające w gospodarstwie i zdolne do pracy są w nim zatrudniane, natomiast osoby niezdolne do pracy podejmują się różnych zajęć w ramach terapii. Obecnie w gospodarstwie pracuje i otrzymuje wynagrodzenie 1 osoba niepełnosprawna. Za każdą osobę niezdolną do pracy farma dostaje stypendium finansowane przez Agencję Sanitarną.

Z gospodarstwem współpracuje 18 edukatorów, czyli osób pełniących funkcję opiekunów. Są oni zatrudnieni w systemie pracy zmianowej aby w gospodarstwie możliwe było zapewnienie opieki całodobowej. Gospo-

darstwo posiada dwa mieszkania socjalne, w których mieszkają osoby w pełni sprawne wraz z osobami z niepełnosprawnościami, co również jest swoistą formą wsparcia funkcjonującą w systemie usług społecznych we Włoszech.

Gospodarstwo stara się dbać o dobre relacje z okolicznymi mieszkańcami i gminą. Początkowo lokalna społeczność podchodziła z obawami i strachem do społecznego przedsięwzięcia, ale im bardziej poznają ludzi z niepełnosprawnościami, tym bardziej uświadamiają sobie, jak mało jest różnic, a niepełnosprawność staje się coraz bardziej naturalna i akceptowana. Jednak nie wszyscy w społeczeństwie są na tyle empatyczni i wrażliwi, żeby zrozumieć zasady działania gospodarstwa. Dlatego drzwi do farmy są zawsze otwarte dla ludzi z zewnątrz. Każdy może wejść, zobaczyć, sprawdzić jak działa gospodarstwo opiekuńcze. W ramach promocji organizowane są też weekendowe imprezy dla rodzin z dziećmi.

Na terenie Massignan jest sklep z produktami wytworzonymi w gospodarstwie, co również promuje 'zieloną opiekę'. Na butelkach z wytworzonym tu winem uwiecznione są twarze osób pracujących na farmie oraz opis historii gospodarstwa, w którym zwraca się uwagę na społeczny wymiar jego funkcjonowania. W celach promocyjnych prowadzo-

na jest też strona internetowa i Facebook. Inną ciekawą inicjatywą jest udostępnienie 780 m² powierzchni uprawnej w gospodarstwie dla potrzebujących wsparcia rodzin mieszkających w tej gminie. Farma nie pobiera z tego tytułu żadnych pieniędzy.

We Włoszech istnieje system placówek, przeznaczonych dla osób dysfunkcyjnych. Są to jednak instytucje bardziej sformalizowane, gdzie nie ma tak indywidualnego, empatycznego podejścia, charakterystycznego dla gospodarstwa Massignan.

**Spółdzielnia rolnicza
TEZON**
Via Roversello, 12,
37040 Veronella (VR)

Gospodarstwo rolne TEZON, którego historia sięga 1575 roku wchodzi w skład spół-



dzielni rolniczej, zajmującej się od 2015 roku mieszkającymi w okolicy osobami z niepełnosprawnością umysłową. Słowo 'tezon' oznacza wielki dach.

Spółdzielnia rolnicza TEZON jest prowadzona przez trzech wspólników: rolnika, członka Spółdzielni Pracy i specjalistę od nieruchomości - właściciela terenu. Warunkiem uznania działań opiekuńczych w gospodarstwie jest posiadanie 1h ziemi uprawnej lub wypracowania przez rolnika określonej liczby godzin, które opłacają indywidualne osoby. Ziemię uprawną oraz godziny pracy rolnika wykupują także spółdzielnie socjalne, które dzięki temu otrzymują pozwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej.

Łączna powierzchnia gospodarstwa wynosi 12 ha ziemi uprawnej, w tym 8,5 ha pod uprawą konopi, słonecznika, starych odmian zbóż oraz 3,5 ha warzyw i sadów, gdzie uprawia się owoce, szparagi i warzywa pod osłonami. Spółdzielnia prowadzi uprawy: pomidorów, oberżyny, kapusty i fasoli, hodowle: pszczoł i kur niosek oraz sprzedaż produktów z gospodarstwa: miodu, jaj, warzyw i ciastek. Bezpośrednia sprzedaż warzyw i owoców odbywa się poza gospodarstwem na targu oraz dostarczana jest do żłobków i przedszkoli należących do spółdzielni socjalnej. Część zbiorów trafia do zakładu przetwórczego produkującego, m.in. marmolady, mąkę i przetwory pomidorowe. Konopie przetwarzane są na olejek konopny.

W ramach działalności społecznej oferowany jest pobyt dzienny dla kobiet i mężczyzn

z niepełnosprawnością umysłową, wykluczonych społecznie, z możliwością objęcia programem przygotowującym do pracy oraz pobyt całodzienny dla kobiet z zaburzeniami psychicznymi i przestępczyń.

Na potrzeby działalności społecznej użytkowane są: odnowiony budynek z trzema pomieszczeniami - magazynem, salą do fizjoterapii, wykorzystywaną także sporadycznie na wykłady i salą do zajęć grupowych, toaleta męska i damska przystosowana dla osób z niepełnosprawnością, sklep z magazynem, a także budynek gospodarczy, ogród z rabatami, trawnikiem, ścieżką, ławkami oraz altanami.



Spółdzielnia TEZON zawiązuje umowy projektowe, zależne od grupy docelowej, którą wyznacza spółdzielnia socjalna.

Działalność gospodarstwa jest pośrednio finansowana przez Rządowy Fundusz Zdrowia, który przeznacza środki na pobyt dzienny i całodzienny osób wykluczonych, ryczałtowo na osobę. Agencja Sanitarna zapewnia fundusz na wynagrodzenia dla osób zatrudnionych w gospodarstwie, a ono samo nie pobiera opłat za działalność opiekuńczą.

Obecnie w gospodarstwie przebywa 15 osób, w tym 4 są zatrudnione w gospodarstwie, a 11 uczestniczy w zajęciach włączających do społeczeństwa. Wśród nich są osoby, które mają złe doświadczenia z poprzednich miejsc pracy. W TEZON środowisko dla osób wykluczonych jest elastyczne i wyrozumiałe, dzięki czemu mogą czuć się zaopiekowani i dobrze przyjęci.

Po odpowiednim szkoleniu mogą zostać zatrudnieni w gospodarstwie. Wówczas otrzymują wynagrodzenie za pracę, jednak stawka jest niższa niż dla zwykłego pracownika. W tym roku na umowy czasowe zatrudnione są trzy osoby: dwóch mężczyzn i jedna kobieta. Podopieczni wykonują m.in. prace w sadzie przy zbiorach, przygotowują skrzynki do sprzedaży oraz uczestniczą w wyjazdach na plac targowy w celu sprzedaży produktów rolnych.

Wykonywane prace nadzorują asystenci wyznaczeni przez spółdzielnię socjalną. Ich głównym zadaniem jest obserwacja podopiecznych, na podstawie której powstaje plan zadań. O przydziale do gospodarstwa decyduje psycholog lub psychiatra. Przydział podopiecznych do gospodarstw jest możliwy dzięki asystentom znającym ich możliwości, przy wsparciu specjalistów ze spółdzielni socjalnej.

Gospodarstwo społeczne
Conca d'Oro
Via Rivoltella Bassa 20, 36061,
Bassano del Grappa (VI)

Działalność gospodarstwa społecznego Conca d'Oro została zapoczątkowana około 20 lat temu z inicjatywy fundacji Pirani-Cremona, działającej w rejonie Bassano od wielu



lat. Fundacja, jako właściciel kilku budynków i nieruchomości rolnych, postanowiła rozważyć pobyt, szkolenie i włączenie społeczne

osób wykluczonych z niepełnosprawnościami intelektualnymi i fizycznymi. W 2006 roku działalność rozpoczęło Stowarzyszenie Conca d'Oro poprzez inaugurację wspólnoty mieszkaniowej oraz projekt EQUAL FADIE-SIS. W 2011 roku powstała Spółdzielnia Socjalna Conca d'Oro, która obecnie zarządza usługami pomocy społecznej oraz działalnością produkcyjną jako spółdzielnia wielozadaniowa.

Misją gospodarstwa społecznego Conca d'Oro jest tworzenie miejsca integracji społecznej i zawodowej dla osób z niepełnosprawnością i autyzmem. Główny cel to umożliwienie i zwiększenie autonomii osób wykluczonych oraz zagwarantowanie im przyjaznego środowiska pracy, w którym mogą żyć i pracować z godnością. Jest ono zarejestrowane w Rejestrze Gospodarstw Społecznych regionu Veneto.

Gospodarstwo społeczne prowadzone jest przez spółdzielnię złożoną z 20 osób będących jednocześnie pracownikami gospodarstwa. Są wśród nich również osoby z niepełnosprawnościami, które wcześniej uczestniczyły w programach terapeutycznych. Łącznie w gospodarstwie zatrudnionych jest 34 pracowników, w tym 7 osób z niepełnosprawnościami. Wśród nich są rolnicy, edukatorzy, psychologowie, pielęgniarzy, kucharki, piekarze i socjolodzy. Zysk z działalności

gospodarstwa przeznacza się na jego rozwój. Działalność rolnicza prowadzona jest w systemie ekologicznym. Na 10 ha gruntów uprawiane są zboża oraz 60 gatunków warzyw. Oprócz działalności produkcyjnej działa sklepik z produktami wytworzonymi w gospodarstwie, piekarnia oraz restauracja. 60% dochodów gospodarstwa społecznego pochodzi z działalności rolniczej i sprzedaży wyprodukowanych produktów. 40% dochodów uzyskiwane jest z prowadzonej działalności społecznej.

Na terenie gospodarstwa mieszka 10 osób niepełnosprawnych, których pobyt finansowany jest ze środków budżetu gminy. W Conca d'Oro organizuje się także pobyt dzienny dla grupy 25 osób z niepełnosprawnościami, mieszkających na terenie gminy. Grupę tę można podzielić na trzy kategorie: osoby zatrudnione przez gospodarstwo, otrzymujące pensję, osoby kierowane i finansowane przez gminę oraz osoby dysfunkcyjne lub wykluczone społecznie odbywające praktyki zawodowe, kierowane przez sąd.

Odbiór społeczny prowadzonej w gospodarstwie społecznej działalności jest bardzo pozytywny. Gospodarstwo jest rozpoznawalne w środowisku lokalnym i dobrze odbierane przez miejscową społeczność, ponieważ od początku swojej działalności było otwarte dla wszystkich.

PRZECIWDZIAŁANIE WSPÓŁCZESNYM PROBLEMOM SPOŁECZNYM

Jedynie 3% powierzchni Norwegii stanowią grunty orne. Większość obszaru kraju obejmują łąki i pastwiska (52%) oraz lasy (26%). Pozostałe blisko 20% powierzchni to góry skaliste i lodowce. Kraj rozciąga się na długości około 2500 km. Pomiędzy częścią południową a północną, sięgającą poza koło polarne, występują ogromne różnice w klimacie, glebie i topografii. Podstawą produkcji rolnej Norwegii jest hodowla bydła, w tym głównie mlecznego i owiec, a na północy reniferów. Ze względu na krótki okres wegetacyjny główne uprawy to jęczmień i owies, ziemniaki i rośliny pastewne. Na południu kraju rozwija się także warzywnictwo i sadownictwo. Duże znaczenie w gospodarce wiejskiej odgrywają leśnictwo i rybactwo.

Wszystko to sprawia, że dla utrzymania równowagi ekonomicznej gospodarstwa rolne w Norwegii otwierają się na nowe aktywności, tworząc gospodarstwa wielofunkcyjne i społeczne, dla których bazę stanowią zajęcia rolnicze.

Marka 'Inn på tunet'

Pierwotnie na określenie usług socjalnych w gospodarstwie stosowano w Norwegii



różne terminy, takie jak *Zielona opieka*, *Gospodarstwo jako zasób edukacyjny* i *Żywa szkoła*. Ostatecznie w 2011 roku zarejestrowano unikatową nazwę „Inn på tunet”, co można tłumaczyć jako „Gościniec na podwórku” lub „Gościniec w zagrodzie”. Odpowiada to stosowanym w innych krajach określeniom *Green Care*, *Care farming*, *Social farming*, *Farms for school* czy *Farming for Health*, gdzie gospodarstwo rolne staje się miejscem usług w zakresie edukacji, wychowania, pracy, zdrowia i opieki.

Silne powiązanie „Inn på tunet” (IPT) z aktywnym rolnictwem i produkcją żywności zostało zapisane wprost w definicji marki:

„Inn på tunet to odpowiednio przygotowane i o potwierdzonej jakości usługi socjalne świadczone w gospodarstwie rolnym. Usługi zapewniają wzrost kompetencji, rozwój osobisty i dobre samopoczucie podopiecznych. Gospodarstwo społeczne to nieruchomość wykorzystywana na cele rolnictwa, leśnictwa lub ogrodnictwa. Oferta usług społecznych jest związana z gospodarstwem oraz życiem i pracą w nim”.

Oferta IPT kierowana jest do dzieci i młodzieży, osób z uzależnieniami, osób wykluczonych i seniorów. Najważniejsze obszary usług społecznych to:

- ♦ **wychowanie i szkolenie:** kształcenie ogólne, kształcenie specjalne, czas wolny
- ♦ **praca:** trening pracy i rehabilitacja
- ♦ **zdrowie i opieka:** uzależnienie, niepełnosprawność, zdrowie psychiczne, demencja itp.

Ponadto IPT oferuje usługi w zakresie integracji imigrantów i uchodźców, opieki poprawczej i prewencji. System jest otwarty na zróżnicowane rodzaje usług dostosowanych do potrzeb poszczególnych grup docelowych. Istnieje wiele badań i przykładów, pokazujących pozytywny wpływ kontaktu ze zwierzętami, prowadzenia prac ogrodowych i wykonywania określonych zadań w gospo-

darstwie dla poprawy kondycji i jakości życia podopiecznych.

Wymagania

Wszystkie gospodarstwa, które chcą określać się jako „Inn på tunet” muszą zdobyć zatwierdzenie oparte na standardzie jakości IPT. Został on opracowany w ramach Norweskiego Systemu Jakości Rolnej (KSL) i jest obsługiwany przez Norweską Fundację Żywności Matmerk Norsk. Standard KSL to wiele list kontrolnych służących jako narzędzie do przeglądu funkcjonowania gospodarstwa, zarówno w ramach samokontroli przez rolnika, jak i przez audytorów zewnętrznych. Rolnik może łatwo sprawdzić, czy jego działalność jest zgodna z przepisami, regulacjami i wymogami branżowym, wpływającymi na jakości surowców i produktów z gospodarstwa.

Produkty rolne i usługi w gospodarstwie mogą być w obrocie, jeśli spełniane są standardy KSL. Dodatkowe wymagania stosuje się dla markowej żywności wysokiej jakości, produktów regionalnych, norweskich specjalności i usług społecznych. Aby uzyskać zatwierdzenie jako gospodarstwo opiekuńcze, muszą być spełnione wymagania norm KSL: 1-gospodarstwo, 2-zdrowie, środowisko i bezpieczeństwo oraz 11-Inn på tunet. Zatwierdzenie jest bezpłatne dla gospo-

darstw, jednak koszty dostosowania swojej infrastruktury do wytycznych rolnicy muszą pokryć we własnym zakresie. Tylko zatwierdzone gospodarstwa mogą używać zastrzeżonej nazwy i logo Inn på tunet.



Rolnicy, którzy chcą dołączyć do IPT, najpierw uczestniczą w zdalnym szkoleniu (6–8 godzin nauki), co pozwala na wstępną weryfikację chętnych. Po szkoleniu i zostawieniu informacji kontaktowych gospodarstwo jest sprawdzane pod względem formalnym, a po wstępnej akceptacji otrzymuje zaproszenie do samooceny. Właściciel wypełnia kwestionariusz odnośnie swojego gospodarstwa, celów i pracy w IPT. Następnie Matmerk analizuje przekazane informacje, zwracając szczególną uwagę na liczbę pól oznaczonych jako „nie dotyczy”. Następnie gospodarstwo odwiedza audytor, który przygotowuje raport. 95% gospodarstw wykazuje pewne nieścisłości czy odchylenia i jest wzywane do poprawek według otrzymanych wskazówek. Dokumenty potwierdzające wdrożenie poprawek rolnik wgrzywa do systemu elektronicznie. Te czynności wykonuje się do skutku, aż wszystko można będzie uznać za zgodne z oczekiwa-

niami. Po zatwierdzeniu gospodarstwo otrzymuje certyfikat na dwa lata. Proces certyfikacji trwa od około 1 miesiąca do roku.

■ Współpraca

Funkcjonowanie systemu gospodarstw opiekuńczych w Norwegii jest udziałem kluczowych grup zaangażowanych podmiotów:

1. Użytkownicy – osoby, które otrzymują wsparcie w programach oferowanych przez Inn på tunet oraz ich rodziny i krewni. Programy IPT obejmują: opiekę dla osób w podeszłym wieku, osób na wczesnym etapie demencji, alternatywną edukację szkolną i przedszkolną, opiekę po szkole, opiekę dzienną dla uzależnionych, usługi pedagogiczne dla dorosłych, usługi opieki dziennej dla osób niepełnosprawnych, opiekę dzienną dla osób z zaburzeniami psychicznymi, usługi w ramach obszarów odpowiedzialności Norweskiego Urzędu Pracy i Opieki Społecznej.
2. Dostawcy – osoby/gospodarstwa rolne prowadzące usługi opiekuńcze o gwarantowanej jakości. Obecnie w Norwegii jest ponad 400 zatwierdzonych gospodarstw Inn på tunet. Wiele z nich może przyjmować kilka grup docelowych. Bieżąco aktualizowane oferty są dostępne na stronie internetowej www.matmerk.no, prowadzonej przez Norweską Fundację Żywności.
3. Nabywcy – osoby/institucje zamawiające usługi i odpowiedzialne za realizację

programów opieki/terapii dla użytkowników.

Nabywcami usług są na ogół gminy i powiaty odpowiedzialne za politykę społeczną i oświatową.

Rolnicy zawierają z nabywcami usług opiekuńczych okresowe kontrakty na zasadach rynkowych, biorąc udział w konkursach, przetargach i projektach. Długość zawieranych umów zależy od wielu czynników i waha się od kilku miesięcy do kilku lat. Wsparciem dla rolników w kwestiach marketingu i sprzedaży jest spółka Inn På Tunet Norge SA, której udziałowcami są rolnicy należący do systemu. Za pośrednictwo w zawieraniu umów i prowadzenie dokumentacji spółka pobiera opłaty. Rolnicy nie mają obowiązku korzystania z jej usług, jednak dla wielu z nich jest to rozwiązanie wygodne.

W związku z sytuacją demograficzną w Norwegii wzrasta zainteresowanie powiązaniem rolnictwa społecznego z polityką senioralną, w szczególności usługami opieki dziennej dla osób starszych z demencją. Obecnie ponad 40 gospodarstw w Norwegii świadczy usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami poznawczymi lub demencją. Opieka na farmach odbywa się zazwyczaj kilka razy w tygodniu o wyznaczonych porach. Pobyt w gospodarstwie sprzyja aktywności fizycznej i pobudza pamięć. Podopieczni szczególnie cenią sobie

zaplanowanie dnia pobytu, atmosferę domu, wspólne posiłki, nowe znajomości oraz zaangażowania się w wydarzenia lokalne. Aby zaspokoić zapotrzebowanie na usługi opieki dziennej dla rosnącej populacji osób starszych, gospodarstwa opiekuńcze IPT zostały uwzględnione jako usługa uzupełniająca w ogólnokrajowym programie walki z demencją.

Idea gospodarstw opiekuńczych rozwinęła się w Norwegii dzięki szerokiej współpracy i zaangażowaniu wielu podmiotów: organów administracji publicznej, instytucji, organizacji i prywatnych przedsiębiorstw. Wiodącą rolę odgrywa Ministerstwo Rolnictwa i Żywności, które jest odpowiedzialne za realizację strategii oraz za alokację środków finansowych na rolnictwo społeczne w budżecie krajowym oraz w ramach tzw. porozumienia rolniczego.

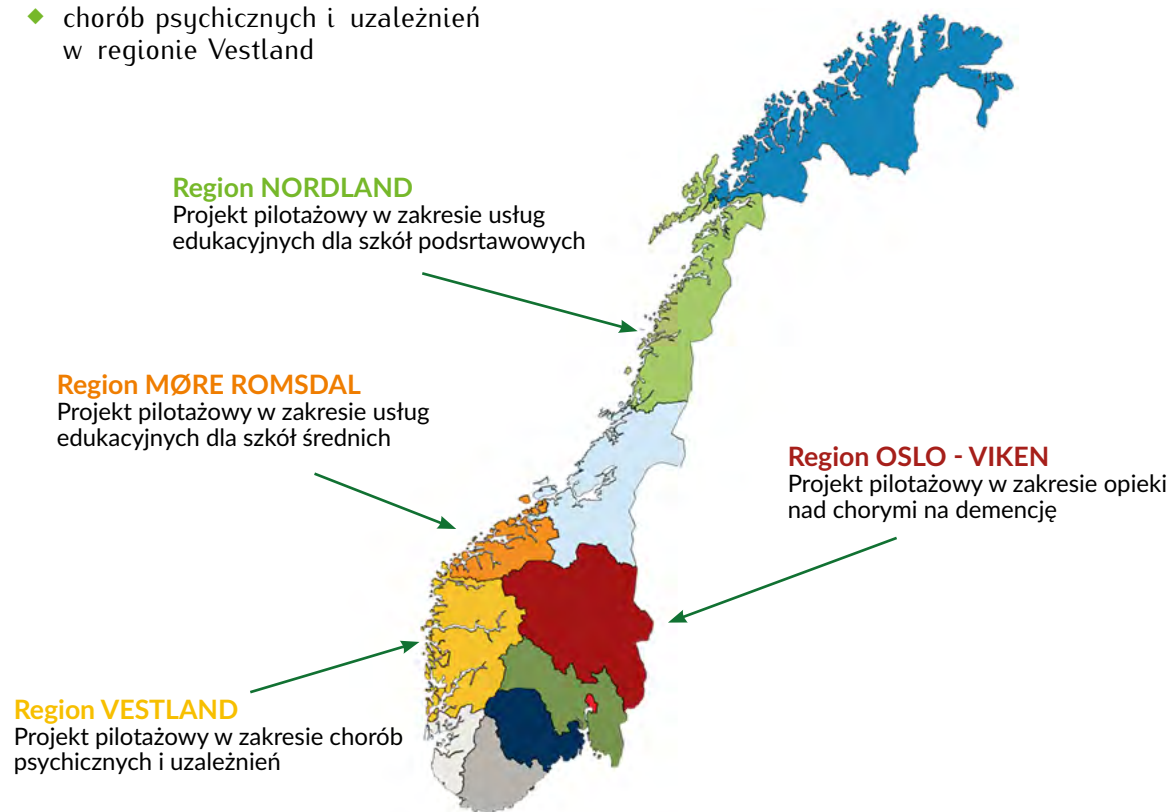
■ Rozwój

Zapewnienie jakości usług na najwyższym poziomie wymaga ich ciągłego rozwoju i doskonalenia. W tym celu aktualnie realizowane są cztery projekty pilotażowe dla czterech typów gospodarstw społecznych. Wybrane regiony na projekty pilotażowe otrzymały łącznie 10 mln koron norweskich na lata 2021–2022. Fundusze są częścią programu strategicznego "Inn på tunet 2".

Pilotaż jest prowadzony w zakresie:

- ◆ usług szkolno-edukacyjnych dla szkół podstawowych w regionie Nordland
- ◆ w zakresie usług szkolnych i ofert edukacyjnych dla szkół ponadgimnazjalnych w regionie Møre og Romsdal
- ◆ opieki nad chorymi na demencję w regionie Oslo i Viken
- ◆ chorób psychicznych i uzależnień w regionie Vestland

Projekty służą zebraniu i analizie doświadczeń w celu usprawnienia funkcjonowania systemu. W szczególności badane są wyzwania związane z uruchamianiem działalności opiekuńczej, oczekiwania klientów i kryteria wyboru przez nich placówki oraz koszty i efekty w porównaniu do innych ofert na rynku.



Ryc. Mapa regionów, które otrzymały środki na projekty pilotażowe

Norweskie przykłady dobrej praktyki

Gospodarstwo opiekuńcze
Jensen Sveinung Johs
 SMEBØLVEIEN 15, 1433 Ås

Gospodarstwo Jensen Sveinung Johs jest prowadzone od 6 lat. Przez pierwsze trzy lata był to program pilotażowy, z czego 2 lata działalności były finansowane przez rząd, a kolejny przez gminę. Dla właścicie-



la inspiracją do prowadzenia działalności opiekuńczej było poznanie młodych ludzi z problemami okresu dojrzewania i zaproponowanie im pracy w gospodarstwie. Obecnie w Jensen Sveinung Johs wsparciem obejmowane są osoby dorosłe do 60. roku życia borykające się z problemami psychicznymi, psychologicznymi lub uzależnieniem. Podopieczni pomagają na farmie, mają swoje obowiązki, czują odpowiedzialność za to miejsce i nabierają szacunku do pracy. Wielu z nich było zagubionych, gdyż nie mieli dobrych wzorców. Przebywając i pracując w gospodarstwie, uczą się normalnego życia tak, aby

w przyszłości móc samodzielnie funkcjonować w społeczeństwie. Ich pobyt odbywa się w systemie dziennym od poniedziałku do piątku w godzinach od 10.00 do 16.00. Dodatkowo gospodarstwo opiekuńcze jest 24/h pogotowiem dla osób dorosłych pod wpływem alkoholu lub środków odurzających.

Właściciele są zatrudnieni przez gminę jako asystenci i otrzymują comiesięczne, minimalne wynagrodzenie. W ramach negocjacji z gminą ustalili kwotę niezbędną dla swojego bezpieczeństwa finansowego. Dzięki stałemu zatrudnieniu i otrzymywanym środkom za gotowość przyjęcia uczestnika, gospodarze czują stabilizację finansową.

Gospodarze poszukiwali dodatkowego dochodu ponieważ ich 30 ha gospodarstwo nie było opłacalne. Pomyśleli „kochamy konie, kochamy ludzi, należy to połączyć”. Praca przy koniach jest głównym elementem pracy socjalnej. Prowadzony jest tu hotel dla koni, w którym pracują podopieczni gospodarstwa. Gospodarstwo posiada numer klienta w sklepie spożywczym, na podstawie którego dokonuje zakupów spożywczych na jeden posiłek dziennie dla podopiecznego finansowanych przez gminę.

Dodatkowo prowadzone jest pogotowie opiekuńcze dla dzieci. Gospodarze pełnią też funkcje rodziny zastępczej.

Gospodarstwo opiekuńcze
MONA E. SKOGEN FARMA STONE
Elingårdsveien 11, 1621 Gressvik

Gospodarstwo Mona E. Skogen Farma Stone jest jednym z trzech ośrodków dla osób z demencją na terenie 82 tys. gminy Fredrikstad. Właścicielka gospodarstwa, Mona Skogen prowadzi działalność rolniczą i od 11 lat funkcjonuje jako gospodarstwo opiekuńcze Inn Pa Tunet.



Farma Stone zawarła z gminą kontrakt na usługi opieki dla osób z demencją w 2019 roku, kiedy zaczął obowiązywać przepis mówiący, że każde dziecko ma prawo do przedszkola, a każda osoba starsza z demencją musi mieć zagwarantowane miejsce w domu opieki. Kolejny kontrakt na 8 lat został podpisany od początku stycznia 2022 roku. Co roku w maju odbywa się ewaluacja działalności.

W ramach kontraktu z gminą, gospodarstwo otrzymuje ryczałt za 1 dzień opieki, nie za

osobę. Natomiast uczestnik płaci gminie 90 koron norweskich i ma w tym zapewnioną opiekę, obiad oraz transport. Podopieczni przebywają w gospodarstwie codziennie lub 2-3 razy w tygodniu. Na Farma Stone dziennie jest przyjmowanych maksymalnie 6 podopiecznych przez 5 dni od poniedziałku do piątku. Grafik pobytu dla uczestników jest przygotowywany na ok. 3 tygodnie.

Podopieczni przebywający w Farma Stone wytwarzają różne rękodzieła: torby, deski do krojenia, świece, podpałki – bardzo ważne są drobne prace ręczne, które nadają sens każdemu dniu. Oprócz tego okresowo uczestniczą w zajęciach z terapeutą muzycznym. Uczestnicy zajmują się też kwiatami, sadem jabłoniowym, uprawiają ziemniaki czy rabarbar. Na podstawie swojego doświadczenia i obserwacji właścicielka zapewnia podopiecznym najlepsze dla nich aktywności, pozwalające na życie w zgodzie z rytmem natury.

Aktywności dla podopiecznych są planowane dwa razy w roku. W tym samym wymiarze odbywają się spotkania z rodzinami uczestników. Ponadto właścicielka ma obowiązek przedstawiania sprawozdania szefowej działalności opieki w gminie.

Transport do gospodarstwa organizowany przez gminę jest zapewniony tylko dla

mieszkańców gminy Fredrikstad. Istnieje również opcja samodzielnego lub częściowego dowozu uczestników z wykorzystaniem udostępnionego przez gminę busa. Kierowca powinien mieć jednak doświadczenie z osobami z demencją. Dwa razy w tygodniu podopieczni przywożeni są do Farmy Stone przez właścicielkę.

Właścicielka gospodarstwa uczęszczała na wiele kursów i szkoleń organizowanych dotyczących starzenia się i zdrowia.

Gospodarstwo zatrudnia do pomocy 1 dodatkową osobę. Raz do roku właścicielce przysługuje 5 tygodni urlopu.

Gospodarstwo opiekuńcze
JON IVAR BAKKE
Maridalsveien 469, 0890 Oslo

Jon Ivar Bakke to 30 hektarowe gospodarstwo rolne ukierunkowane na produkcję roślinną. Uprawiane są w nim zboża na paszę dla zwierząt – głównie koni i kur. Właściciel jest rolnikiem, a jego żona posiada kwalifikacje opiekuna medycznego.

Działalność rolnicza zajmuje około 60% etatu. Ponadto prowadzona jest tutaj działalność IPT, w ramach której 3 razy w tygodniu do gospodarstwa trafiają osoby starsze z demencją, wczesnymi zaburzeniami poznawczy-

mi oraz 2 razy w tygodniu dzieci w wieku szkolnym. Dodatkowo, niezależnie od IPT, przeciętnie 4 razy w tygodniu wieczorami przyjmowane są osoby na kursy nauki jazdy konnej oraz prowadzona jest weekendowa całodobowa opieka odciążeniowa.

Gospodarze posiadają kontrakt z gminą na prowadzenie działalności w ramach IPT. Wcześniej współpracowali w tym samym zakresie z Fundacją Kościoła Protestanckiego, dzięki czemu zdobyli niezbędną wiedzę i doświadczenie do prowadzenia działalności opiekuńczej z osobami z demencją. Kontrakty są zawierane w drodze przetargu prowadzonego przez gminę. Kryteria wyboru dotyczą m.in. posiadania certyfikatu IPT, ceny, zakresu oferty, zajęć, kwalifikacji gospodarzy. Kontrakt z gminą zawierany jest na okres 2 lat, a następnie jest przedłużany na 1 rok. Po tym czasie trzeba ponownie przystąpić do przetargu.





Do Jon Ivar Bakke przyjmowane są osoby we wczesnej fazie demencji. Dziennie przebywa tutaj do 6 podopiecznych w godzinach od 10 do 15. Pobyt ma na celu wydłużenie okresu ich samodzielności i odsunięcie w czasie konieczności skorzystania z usług specjalistycznych całodobowych ośrodków pomocy społecznej, czy też domów opieki społecznej. Podopiecznych do gospodarstwa kieruje gmina. Koszty transportu uczestników ponosi gmina, przy czym środek transportu zapewnia właściciel gospodarstwa. Przyjęto założenie, że uczestnicy przyjeżdżają z odległości wymagającej nie więcej niż 1 godzinę transportu w jedną stronę.

W czasie pobytu podopiecznych w gospodarstwie pomaga 2 wolontariuszy, a prace odbywają się według ustalonego planu.

Obiady dostarcza firma cateringowa.

Zajęcia z podopiecznymi prowadzone są głównie na świeżym powietrzu, na terenie gospodarstwa rolnego oraz lasu i są dostosowane są do indywidualnych potrzeb i umiejętności podopiecznych.

Wśród czynności podejmowanych przez uczestników można wskazać: łupanie i pakowanie drewna do worka, opiekę nad końmi, dokarmianie zwierząt, zbieranie jajek, pieczenie, robienie przetworów. Zajęcia powinny być łatwe, powtarzalne, dawać poczucie satysfakcji i bycia potrzebnym. Ponadto regularnie organizowane są piesze wycieczki, w okresie letnim nawet całodienne do 5 godzin.

Dużą wagę przywiązuje się do dostępu do kultury. Podopieczni odwiedzają muzea, przy czym program dostosowany jest do zainteresowań danej grupy.

Jak wynika z obserwacji gospodarzy, pobyt w gospodarstwie osób z demencją przesuwa w czasie konieczność skorzystania z usług specjalistycznych ośrodków nawet do 2-3 lat. Do Jon Ivar Bakke kierowane są również dzieci w wieku szkolnym, dla których usługi wykupuje szpital. Z tej opcji 2 x w tygodniu korzysta 5 dzieci ze spektrum autyzmu i zaburzeniami odżywiania.

W gospodarstwie jest stosowana dogoterapia i hipoterapia, ale nie traktuje się ich jako typowej usługi terapeutycznej. Wynikają one z dużej potrzeby kontaktu ze zwierzętami, jaką przejawiają podopieczni.

Właściciele Jon Ivar Bakke zwracają uwagę, że bardzo ważne jest, by gospodarstwie dążyć do równowagi płci, by nie doprowadzić do feminizacji usług.

Gospodarstwo opiekuńcze
ØSTRE KJÆRNES GÅRD, TEGNEBY
Østre Kjærnesvei 4-6, 1591,
Våler kommune

Gospodarstwo Østre Kjærnesvei istnieje od 2002 roku. Obecni gospodarze przejęli je po rodzicach. Gospodarstwo ma powierzchnię 80 ha, z czego większość stanowią lasy. Uprawa zboża zajmuje 23 ha. Produkcja rolnicza okazała się niewystarczająca, by utrzymać gospodarstwo, dlatego jeden z budynków gospodarczych został przekształcony w obiekt użytkowy związany z działalnością komercyjną. Od 2013 roku rozpoczęto działalność agroturystyczną. W budynku znajdują się trzy niezależne mieszkania, mogące pomieścić 18 osób. Kolejno, wyremontowano drugi budynek, który od 2016 roku jest wykorzystywany do prowadzenia działalności opiekuńczej i w celach komercyjnych jako

dom weselny. Dodatkowo, gospodarstwo sprzedaje różne artykuły wytworzone z wetny alpaki.

Grupę docelową gospodarstwa opiekuńczego stanowią dzieci i młodzież ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz problemami wychowawczymi w wieku od 10 do 16 lat. Gospodarze świadczą opiekę dzienną. Prowadzą indywidualne nauczanie w otoczeniu przyrody. W procesie edukacji może pojawić się np. wędkowanie, wędrowki po lesie – jeżeli takie aktywności mogą pomóc podopiecznym. Uczniowie mają do dyspozycji pokój, w którym spędzają przerwy. Działalnością opiekuńczo-terapeutyczną zajmują się dwie osoby, z kwalifikacjami w zakresie zooterapii, terapii dziecięcej oraz pedagogiki. Prowadzą one grupę podopiecznych liczącą od 6 do 7 osób. Działalność edukacyjno-terapeutyczna jest prowadzona pięć dni





w tygodniu – dwa dni są przeznaczają na pracę z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a pozostałe trzy dni na pracę z młodzieżą niepełnosprawną fizycznie.

W gospodarstwie hoduje się alpaki – łącznie 25 sztuk. Służą one celom terapeutycznym. Są to zwierzęta bardzo wrażliwe, wyczuwające stres człowieka, który aby wejść w interakcję ze zwierzęciem, musi się wyciszyć. Podopieczni opiekują się oraz pomagają w pielęgnacji i żywieniu zwierząt. Zajmują się też obróbką wełny.

Uczniów do gospodarstwa kierują szkoły za pośrednictwem gminy. Najkrótszy pakiet, który oferuje gmina w ramach umowy o świadczenie usług opiekuńczych, trwa jeden semestr. Jeśli zachodzi potrzeba, pakiet może być przedłużony do jednego lub dwóch lat szkolnych. Transport uczniów do gospodarstwa jest regulowany umową podpisaną z gminą.

Østre Kjærnesvei świadczy również usługi zlecone przez gminę polegające na wsparciu rodzin specjalnej troski. Dzieci, które na co dzień przebywają w rodzinach zastępczych, mogą spędzać tu określony czas ze swoimi biologicznymi rodzicami. Taka forma wsparcia dla rodzin z problemami występuje na terenie całej Norwegii.

Na polską wieś idea rolnictwa społeczno-przeniknęła przy znaczącym udziale państwowego doradztwa rolniczego, którego aktywność zainspirowała wielu rolników do włączenia usług społecznych do swojej działalności oraz zaowocowała wypracowaniem koncepcji różnego typu gospodarstw społecznych. Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Krakowie zainicjowało Ogólnopolską Sieć Zagród Edukacyjnych. Z kolei dzięki projektom zrealizowanym przez Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie powstały pilotażowe

gospodarstwa opiekuńcze, które dowiodły, że ta forma działalności także może dobrze sprawdzać się w warunkach polskich. Dlatego krajowe wizyty studyjne w zakresie projektu GROWID zrealizowane zostały w województwie kujawsko-pomorskim jako wsparcie procesu wdrażania modelu gospodarstwa opiekuńczego w skali ogólnopolskiej. Identyfikacja i analiza dotychczas podejmowanych inicjatyw w zakresie łączenia działalności rolniczej i opiekuńczej w Polsce były przedmiotem zadania nr 4 w ramach projektu GROWID.



Cykl projektów

Gospodarstwa opiekuńcze w województwie kujawsko-pomorskim
KPODR w Minikowie, Minikowo 1,
89-122 Minikowo

Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie od wielu lat prowadzi projekty, które wypracowują pionierskie pilotażowe rozwiązania w regionie kujawsko-pomorskim i podstawy do wdrożenia rolnictwa społecznoego w skali Polski.

Gospodarstwa opiekuńcze w województwie kujawsko-pomorskim definiuje się jako gospodarstwa rolne oferujące opiekę nad osobami, które z różnych przyczyn potrzebują wsparcia w codziennym życiu.

- ♦ „Zielona opieka – gospodarstwa opiekuńcze w województwie kujawsko-pomorskim”, projekt realizowany przez KPODR w Minikowie we współpracy z Lokalną Grupą Działania „Bory Tucholskie” w latach 2016-2018, dofinansowany z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020. Koncepcja gospodarstwa opiekuńczego powstała we współpracy z gospodarstwami agroturystycznymi w Borach Tucholskich. Opracowano założenia gospodarstw opiekuńczych (Indywidualne

plany zakładania gospodarstw opiekuńczych), dokonano indywidualnej oceny gospodarstw pod kątem zgodności z wymaganiami technicznymi poszczególnych pomieszczeń i całej powierzchni oferowanej podopiecznym. W 5 powiatach uruchomiono 15 gospodarstw opiekuńczych dla łącznej liczby 75 podopiecznych. Opieka była organizowana przez 5 dni w tygodniu po 8 godzin dziennie. Grupy liczyły od 3 do 8 osób. Każdy podopieczny mógł być beneficjentem projektu nie dłużej niż pół roku. Ograniczenie to miało na celu zwiększenie dostępności usług dla większej liczby zainteresowanych. Dzięki temu na przestrzeni 2 lat w „Zielonej opiece” mogło wziąć udział 225 potrzebujących. Rolnicy, którzy zostali zakwalifikowani do pilotażu, przed rozpoczęciem świadczenia opieki, wzięli udział w szkoleniach mających ich przygotować do sprawowania opieki nad osobami starszymi, niepełnosprawnymi czy wykluczonymi społecznie. Ponadto w trakcie projektu mieli zapewnione doradztwo w zakresie przygotowywania zajęć dla podopiecznych, kreowania oferty i ogólnie pojętego funkcjonowania gospodarstwa opiekuńczego. W ramach edukacji gospodarze uczestniczyli w wyjazdach studyjnych do gospodarstw opiekuńczych, by czerpać inspiracje i przyglądać się dobremu praktykom na „żywych” przykładach.

- ♦ „Opieka w zagrodzie – gospodarstwa opiekuńcze w województwie kujawsko-pomorskim”, projekt realizowany przez KPODR w latach 2018-2020 jako kontynuacja „Zielonej opieki”. Projekt

dofinansowany z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020. Wypracowane w Borach Tucholskich rozwiązania zostały rozszerzone na teren całego województwa kujawsko-pomorskiego. Z usług opiekuńczych oferowanych w projekcie skorzystało 240 podopiecznych. Przebywający w gospodarstwach, mieli zapewnioną opiekę i wyżywienie oraz, co najcenniejsze – zyskali możliwość przebywania w grupie, budowania relacji i aktywnego spędzania czasu dzięki różnorodnym zajęciom opartym o działalność poszczególnych gospodarstw, wycieczki do miejsc kultury i innych. Ponadto do ich dyspozycji był psycholog oraz prawnik.

- ♦ **Stowarzyszenie Gospodarstw Opiekuńczych Województwa Kujawsko-Pomorskiego** zostało założone w roku 2019 z inicjatywy KPODR przez właścicieli gospodarstw opiekuńczych biorących udział w projekcie „Zielona opieka”. Rolnicy, dostrzegając zapotrzebowanie na usługi opiekuńczo-aktywizujące, chcieli mieć możliwość dalszego świadczenia opieki w swoich gospodarstwach i skutecznego pozyskiwania środków na ten cel z dotacji i grantów oraz działalności odpłatnej OPP. Aby przystąpić do Stowarzyszenia rolnik obowiązany jest do oceny własnych zasobów pod kątem przystosowania do świadczenia usług społecznych. Gospodarstwa rolne ze swojej natury dysponują najistotniejszymi dla gospodarstwa opiekuńczego elementami, czyli zieloną przestrzenią zapewniającą

kontakt z naturą, ogrody bądź warunki do ich utworzenia czy zwierzętami. Jeśli dodatkowo są to gospodarstwa agroturystyczne, posiadają również zaplecze infrastrukturalne. Sporym ułatwieniem jest też to, że gospodarze biorący udział w „Zielonej opiece”, przeszli stosowne przygotowanie do pracy z podopiecznymi. Poza rozwijaniem usług opiekuńczych dla seniorów, cele Stowarzyszenia dotyczą także aktywizacji lokalnej społeczności. Stowarzyszenie podejmuje inicjatywy, promujące pomoc osobom zagrożonym wykluczeniem, upowszechniające zdrowy styl życia i aktywizację zawodową.

- ♦ **„Samodzielnie (nie samemu) – wspieranie osób z niepełnosprawnością w powiecie tucholskim”**, projekt rozpoczęty w 2021 roku przez KPODR w partnerstwie z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Tucholi, Polskim Stowarzyszeniem na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Chojnicach i Stowarzyszeniem Rodziców Dzieci Specjalnej Troski w Tucholi. W ramach projektu w gospodarstwach opiekuńczych tworzone są miejsca dziennego pobytu jako Otwarte Punkty Integracji i Mieszkania Treningowe.

Otwarte Punkty Integracji (OPI) są formą dziennego wsparcia osób z niepełnosprawnością intelektualną, powstaną w trzech gospodarstwach. W jednym punkcie będzie równocześnie przebywać nie więcej niż pięciu uczestników. W założeniu uczestnicy codziennie spotykają się w gospodarstwach opiekuńczych.

Właściciel gospodarstwa organizuje przywóz i odwozi uczestników po zakończeniu zajęć. Główną zaletą realizacji terapii w gospodarstwach rolnych jest ich tradycyjna funkcja, bezpośredni kontakt z otaczającą naturą, opieka nad zwierzętami przebywającymi w gospodarstwie. W takim miejscu uczestnicy mogą spędzać czas realizując swoje hobby, dbając o rabatki kwiatowe czy warzywa w przydomowym ogródku. Wspólnie przygotowują posiłki, obierają ziemniaki, kroją marchewkę czy nakrywają do stołu – wszystko to również w ramach terapii. Rolą właścicieli gospodarstw jest zarówno organizacja usług, zapewnienie obsługi finansowej, administracyjnej, jak i bezpośrednia praca z osobami niepełnosprawnymi. Poza gospodarzem zatrudnieni będą specjaliści, których obecność będzie zależna od potrzeb konkretnych uczestników. Psycholog, pielęgniarka, terapeuci, logopeda czy też pedagog będą wsparciem zarówno dla podopiecznych, jak i dla właścicieli gospodarstw. W OPI organizowane będzie także wsparcie dla rodzin uczestników, np. w formie grup wsparcia czy możliwości skorzystania z porad specjalistów.

Mieszkania treningowe (MT) są całodobową formą wsparcia osób z niepełnosprawnością intelektualną. W projekcie zakłada się utworzenie jednego mieszkania treningowego w gospodarstwie opiekuńczym, w którym nie powinny przebywać więcej niż cztery osoby. Maksymalna długość pobytu to sześć miesięcy, przy czym istnieje także możliwość pobytów krótkookresowych (np. 2-tygodniowych),

jako pomoc wytchnieniowa skierowana do opiekunów osób z niepełnosprawnością. W założeniach MT uczestnicy po prostu mieszkają w gospodarstwie. Wykonują codzienne czynności przy wsparciu opiekuna-terapeuty; ze względu na treningowy charakter mieszkania mają zapewnioną całodobową opiekę. Mieszkańcy sami przyrządzają posiłki, robią zakupy, uczą się planowania i zarządzania swoim budżetem domowym. Działania te mają na celu wypracowanie u podopiecznych umiejętności samodzielnego funkcjonowania w gospodarstwie domowym. Sam pobyt w mieszkaniu, w gospodarstwie jest terapią. Rozwijanie objętych projektem form wsparcia może być alternatywą dla niewystarczającej liczby placówek opiekuńczych, wysokich kosztów zapewnienia opieki osobom niesamodzielnym oraz dorosłym z niepełnosprawnością, a dla samych podopiecznych szansą na samodzielne życie.

Program wdrożeniowy
Ogólnopolska Sieć Zagród Edukacyjnych
 CDR Oddział w Krakowie, ul. Meiselsa 1,
 31-063 Kraków

Ogólnopolska Sieć Zagród Edukacyjnych jest pierwszym przedsięwzięciem systemowym w skali krajowej z zakresu rolnictwa społecznego w Polsce. Koncepcja została zdefiniowana w wyniku ogólnopolskiego projektu i zatwierdzona przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi w 2011 roku.

Zwrócenie uwagi na usługi edukacyjne jako na nową możliwość gospodarowania zasobami wsi w celu poprawy jej sytuacji społeczno-gospodarczej było efektem wieloletnich konsekwentnych poszukiwań, programowania i wdrażania innowacyjnych kierunków rozwoju obszarów wiejskich przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie. Zdobyte w tym procesie doświadczenie i kapitał społeczny pozwoliły na stosunkowo szybką realizację pomysłu i sieciowanie na poziomie krajowym. Istotą była analiza nowych sposobów dywersyfikacji gospodarki wiejskiej, zwiększenia konkurencyjności oferty turystyki wiejskiej oraz przeciwdziałania globalizacji produkcji żywności i profilaktyki zdrowia. Przy pracy nad koncepcją uwzględniono zagraniczne doświadczenia, w szczególności Francji, Austrii i Szwajcarii, a także dotychczasową działalność dydaktyczną polskich rolników i gospodarstw agroturystycznych.

'Zagroda Edukacyjna' to zastrzeżony znak towarowy dla gospodarstw łączących działalność rolniczą z profesjonalnymi usługami edukacyjnymi. Prawo do posługiwania się nazwą 'Zagroda Edukacyjna' mają wyłącznie sprawdzone i rekomendowane przez system doradztwa rolniczego obiekty, zlokalizowane na obszarach wiejskich i prowadzące zajęcia dydaktyczne oparte o własne zasoby rolnicze. Pozytywnie zaopiniowane zagrody two-

rzą Ogólnopolską Sieć Zagród Edukacyjnych prowadzoną przez Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Krakowie.



Znaki słowne i słowno-graficzne objęte ochroną.

Koncepcja Zagród Edukacyjnych bazuje na potencjale gospodarstwa rolnego jego unikatowej infrastrukturze technicznej, produkcji i zajęciach gospodarskich, umiejętnościach i doświadczeniu rolników, wartościach rodzi-ny wiejskiej oraz miejscowej tradycji i kultury. W warstwie formalnej zakres tematyczny zajęć dydaktycznych prowadzonych przez poszczególne zagrody dotyczy realizacji co najmniej dwóch z pięciu wskazanych regulaminem celów edukacyjnych, tj. w zakresie:

1. produkcji roślinnej,
2. produkcji zwierzęcej,
3. przetwórstwa produktów rolnych,
4. świadomości ekologicznej i konsumpcyjnej oraz
5. dziedzictwa kultury materialnej wsi, tradycyjnych zawodów, rękodzieła i twórczości ludowej.

Zagrody Edukacyjne są promotorami zrównoważonego i ekologicznego rolnictwa, rolniczej bioróżnorodności i sezonowości, produktów tradycyjnych oraz kuchni regionalnych, a także szeregu innych aspektów wiejskości. Otwierają się również na działania integracyjne i terapeutyczne dla osób wymagających wsparcia.

Ogólnopolska Sieć Zagród Edukacyjnych została zainicjowana i jest wdrażana przez Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Krakowie jako zadanie ustawowe określone Art. 4. Ust. 1. pkt. 1 Ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego. W strukturze Centrum Doradztwa Rolniczego krakowski Oddział specjalizuje się w rozwoju obszarów wiejskich, w tym przedsiębiorczości pozarolniczej, turystyce wiejskiej, rolnictwie społecznym i wiejskim gospodarstwie domowym. Wdrożenie programu rozwoju gospodarstw edukacyjnych w Polsce jest realizowane jako innowacyjny kierunek wielofunkcyjnego i zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Strategiczne cele Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych dotyczą:

1. podniesienia prestiżu zawodu rolnika i upowszechnienia znajomości pochodzenia żywności,
2. różnicowania pozarolniczej działalności na obszarach wiejskich,
3. zachowania dziedzictwa kulturowego wsi.

Ogólnopolska Sieć Zagród Edukacyjnych koncentruje swoje działania na dwóch kierunkach:

- ♦ **doskonalenie produktu** markowego „zagroda edukacyjna” obejmujące kreowanie i zarządzanie marką, opracowywanie materiałów do samokształcenia, inicjowanie i realizowanie projektów służących rozwojowi oferty programowej, prowadzenie szkoleń podnoszących kwalifikacje osób prowadzących lub przygotowujących się do prowadzenia zagrody edukacyjnej oraz doradztwo i stałe wsparcie organizacyjne,
- ♦ **promocja** idei edukacji w gospodarstwie rolnym i promocja oferty dydaktycznej zagród edukacyjnych, w tym prowadzenie strony internetowej www.zagrodaedukacyjna.pl, opracowywanie materiałów promocyjnych (ulotki, kalendarze, katalogi, gadżety promocyjne) oraz organizacja promocji w trakcie wydarzeń targowych i imprez promocyjnych.

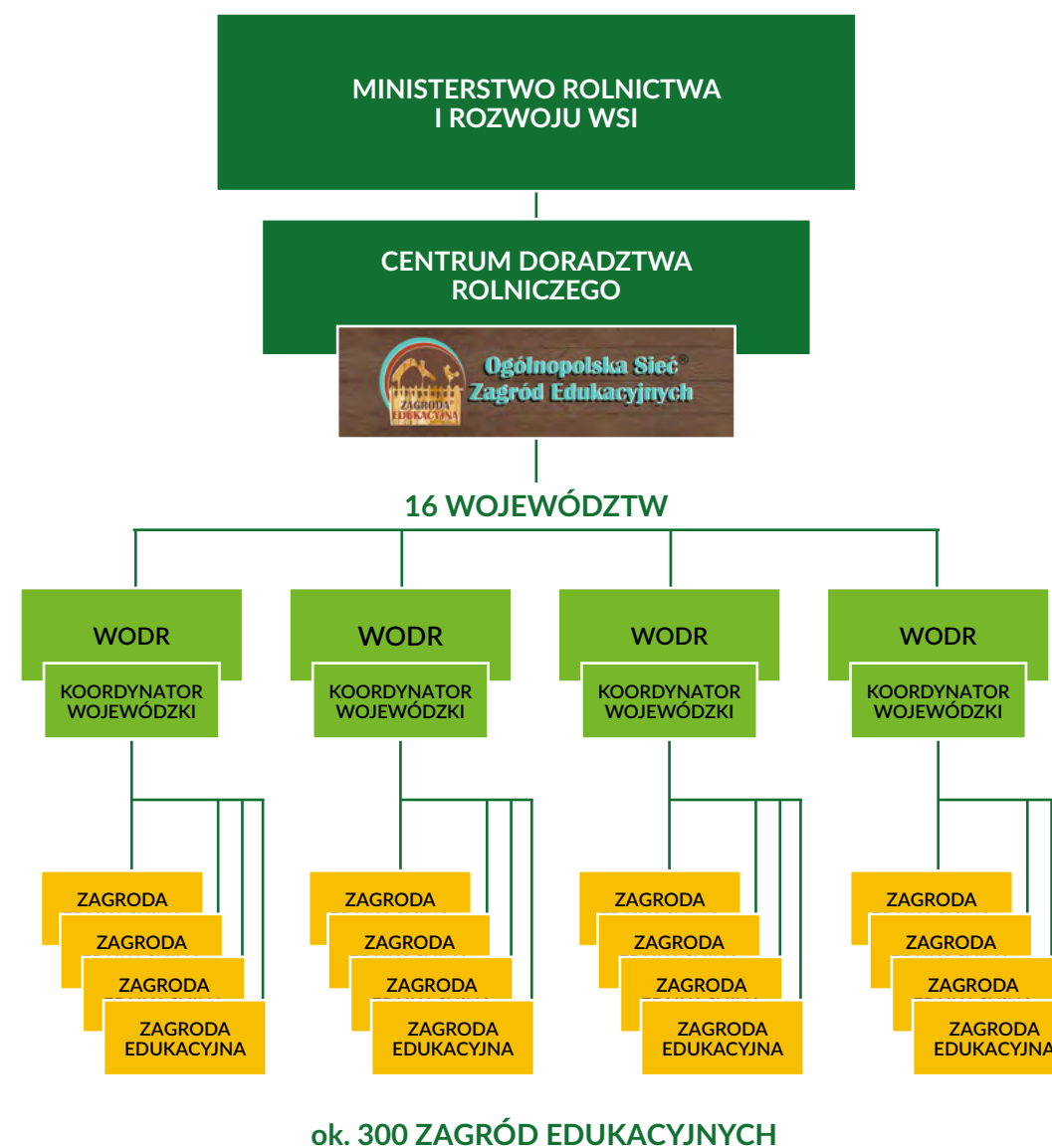
Sieć funkcjonuje na zasadzie dobrowolnej współpracy na trzech poziomach: centralnym, regionalnym i lokalnym. Nie posiada osobowości prawnej.



POZIOM KRAJOWY

POZIOM REGIONALNY

POZIOM LOKALNY



Struktura funkcjonalna Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych

Na poziomie lokalnym gospodarstwa prowadzące usługi edukacyjne zgodnie z założeniami Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych zgłaszają wniosek aplikacyjny w formie kwestionariusza-zgłoszenia wraz z opisem proponowanych programów edukacyjnych. Wniosek musi być opatrzony datą i podpisem oraz zawierać rekomendację wraz z podpisem właściwego doradcy ODR.

Na poziomie regionalnym (wojewódzkim) partnerami CDR w prowadzeniu Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych są wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego we wszystkich 16 województwach. W każdym ośrodku funkcjonuje co najmniej jeden doradca przeszkolony w CDR, który pełni rolę koordynatora wojewódzkiego. Jego rolą jest rekomendacja do Sieci obiektów z terenu województwa. Koordynatorzy doradzają, jak przystosować gospodarstwo do pełnienia usług edukacyjnych, pomagają w opracowaniu programów oraz w wypełnieniu wniosku aplikacyjnego do Sieci. Prowadzą działania promocyjne i szkoleniowe na terenie województwa.

Na poziomie krajowym rolę koordynatora Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych pełni Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Krakowie. CDR kwalifikuje i przyjmuje do OSZE nowych członków, prowadzi bazę zagród edukacyjnych udostępnioną

dla szerokiego grona zainteresowanych na stronie internetowej Sieci, zarządza marką „Zagroda Edukacyjna” i dba o jej spójną wizualizację, prowadzi działania promocyjne, opracowuje i udostępnia materiały metodyczne i organizuje okresowe spotkania edukacyjno-integracyjne dla członków Sieci. Działalność Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych jest finansowana z dotacji z budżetu państwa na działalność statutową Centrum Doradztwa Rolniczego oraz wspierana projektami, głównie w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich za pośrednictwem Krajowej Sieci Rozwoju Obszarów Wiejskich. Gospodarstwa indywidualne prowadzą samozatrudnienie jako przedsiębiorcy. Zajęcia dydaktyczne w gospodarstwie są odpłatne.

ZAGRODA EDUKACYJNA. Poznaj fascynujące barwy, zapachy, smaki i dźwięki ...



PRZYKŁADOWE PRZEDSIĘWZIĘCIA

3.2

Gospodarstwo ekologiczne
Toskania Kociewska
Bochlin 71, 86-170 Nowe

Toskania Kociewska jest położonym na pograniczu województw kujawsko-pomorskiego i pomorskiego gospodarstwem wielofunkcyjnym i przedsiębiorstwem społecznym, działającym jako fundacja. Podstawowa działalność rolnicza to 30-hektarowe gospodarstwo ekologiczne, które stanowi miejsce realizacji funkcji społecznych w formie: gospodarstwa agroturystycznego, gospodarstwa opiekuńczego, Zagrody Edukacyjnej oraz organizatora turystyki.

Historia gospodarstwa sięga roku 2009, kiedy właściciele – polsko-włoskie małżeństwo zakupili tu pierwsze 12 ha gruntu. Choć nie mieli doświadczenia rolniczego, z czasem swoją posiadłość rozwinęli do 30 ha, na które składają się grunty orne, sady oraz łąki. Właścicielom przyświeca idea samowystarczalności. Hodowane w gospodarstwie zwierzęta: konie, osły, psy i różnorodne ptactwo domowe, służą wyłącznie celom edukacyjnym i terapeutycznym. Niejednokrotnie dom znajdowały tutaj zwierzęta potrzebujące azylu i opieki.

Działalność opiekuńcza dla osób w trudnej sytuacji życiowej jest tu prowadzona od 2016 roku, wraz z przystąpieniem do pilotażowego

projektu pn. „Zielona opieka – gospodarstwa opiekuńcze w województwie kujawsko-pomorskim” prowadzonego przez Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie. By móc uczestniczyć w przedsięwzięciu, gospodarze odbyli stosowne kursy opieki nad osobami niepełnosprawnymi i starszymi. W prowadzeniu działalności społecznej pomocne okazało się życiowe doświadczenie i wykształcenie. Właściciel Toskanii już wcześniej miał okazję pracować z osobami uzależnionymi, bezdomnymi, natomiast jego żona posiada kwalifikacje lekarza weterynarii i specjalizuje się w prowadzeniu terapii z udziałem zwierząt: dogo- i onoterapii. Po zakończeniu projektu Toskania Kociewska nawiązała bezpośrednią współpracę z Miejsko-Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Nowem, który przez pewien czas kierował podopiecznych do gospodarstwa. Usługi opieki były świadczone przez 5 dni w tygodniu po ok. 5 godzin dziennie. Obecnie fundusze na działalność opiekuńczą gospodarstwa pozyskiwane są dzięki projektom, jakich podejmuje się założona przez właścicieli Fundacja Toskania Kociewska. Celem fundacji jest działanie na rzecz integracji i aktywizacji osób marginalizowanych, wykluczonych i defaworyzowanych społecznie, niepełnosprawnych, niesamodzielnych, uzależnionych czy starszych.

Wielokierunkowa działalność gospodarstwa stwarza dla uczestników zróżnicowany wachlarz możliwości do wyboru. Podopieczni mogą podejmować się prac i zadań, które najbardziej im odpowiadają. Osoby dobrze czujące się w kontaktach ze zwierzętami mogą się nimi zajmować i opiekować, podopieczni szukający wyciszenia wśród zieleni mogą trudnić się ogrodnictwem, natomiast osoby lubiące prace domowe mają okazję spędzać czas angażując się w przygotowywanie posiłków dla turystów lub grup odwiedzających gospodarstwo.

Toskania Kociewska współpracuje z licznymi instytucjami, w tym z jednostkami samorządu terytorialnego, spółdzielniami socjalnymi,

Ośrodkiem Pomocy Społecznej i wieloma stowarzyszeniami. Jest między innymi członkiem Polskiego Stowarzyszenia Hodowców Ostów Na Rzecz Rozwoju Hodowli i Onoterapii. Szerokie kontakty i współpraca wpływa pozytywnie nie tylko na funkcjonowanie całego przedsięwzięcia ale także promuje miejsce i realizowane tu idee.

Znakiem rozpoznawczym Toskanii Kociewskiej są mieszkające tu osty, a jej mottem jest hasło:

*Aktywnie przez życie, czyli ruch
to zdrowie, każdy osioł Ci to powie.*

(...) „W naszym gospodarstwie opiekuńczym Toskania Kociewska robimy program „ad personam”, czyli kierowany „do osoby”. Trochę rzeczy robimy wspólnie, każdy robi coś podobnego, ale potem wyszukujemy takie „smaczki” i jak widzimy, że ktoś lubi piec, niech piecze, niech będzie piekarzem, cukiernikiem. Ktoś woli być na świeżym powietrzu, gdzie jest mniej ludzi i pracować w ogródku, niech zajmie się ogrodem. Jeśli ktoś lubi opiekować się zwierzętami, niech zajmuje się zwierzętami. Każdy znajdzie coś dla siebie. Potem i tak jest magiczna rzecz stołu: stół, czyli miejsce, gdzie się je, przyrządza posiłki, jest miejscem, gdzie ludzie się łączą, swobodnie rozmawiają, gdzie mówią o swoich trudnościach, gdzie się otwierają. Stół, czyli miejsce posiłków, uważam za miejsce celebrowania wspólnych spotkań. To jest klucz do sukcesu.(...)”

„Nie ma się co wahać”

wywiad z Arkadiuszem Pstrongiem właścicielem Toskanii Kociewskiej
Przedsiębiorczość wiejska 3/2021, Centrum Doradztwa Rolniczego w Krakowie, wrzesień 2021

Cały wywiad tutaj:

https://cdr.gov.pl/images/Brwinow/wydawnictwa/Przedsiębiorczosc_wiejska/Biuletyn_nr_3_2021.pdf

Zobacz także videoreportaż z Toskanii Kociewskiej <https://youtu.be/KJpfzClzFHM>

Ośrodek
Farma życia
Ogrodowa 17, 32-082 Bolechowice

Farma Życia została założona w roku 2008 jako pierwszy w Polsce ośrodek stałego pobytu dla osób dorosłych ze spektrum autyzmu. Jego organem prowadzącym jest Fundacja Wspólnota Nadziei.

Do ośrodka należy 7 hektarowe gospodarstwo z certyfikatem gospodarstwa ekologicznego. Teren podzielony jest na kilka części tworzących spójną całość: ogród ozdobny, warzywnik, gdzie uprawiane są warzywa w gruncie i pod osłonami oraz łąka zajmująca największą powierzchnię. Warty podkreślenia jest rola jaką pełni warzywnik – to w nim osoby przebywające na Farmie mogą wykonywać różne prace polowe jak pielenie, sadzenie, podlewanie czy zbiór plonów. Dla osób autystycznych niezwykle ważne są czynności stałe, niezmiennie i powtarzające się.

Ośrodek ma rozbudowaną strukturę, w której funkcjonują:

♦ **Małopolski Dom Pomocy Społecznej**, dający miejsce zamieszkania dla 10 podopiecznych z autyzmem i niepełnosprawnością intelektualną. Podopieczni mają tu zapewnioną całodobową opiekę asystentów wspierających. Z pomocą współpracują ponadto pracownik socjal-

ny, terapeuta, pielęgniarka, a także lekarze POZ i psychiatra. W trosce o komfort podopiecznych utrzymywany jest kameralny charakter miejsca, przypominający warunki domowe, rodzinne. Z uwagi na specyficzne potrzeby mieszkańców liczba interakcji i kontaktów interpersonalnych jest dostosowywana do ich indywidualnej tolerancji nasycenia bodźcami.

♦ **Dzienne Centrum Aktywności**, w którym odbywają się zajęcia i treningi prowadzone przez trenerów-terapeutów dla rezydentów DPS oraz osób uczestniczących w trybie dziennym. Oprócz terapii i rehabilitacji prowadzona jest tu również aktywizacja zawodowa i społeczna oraz zajęcia wspierające proces usamodzielniania się. Dla podopiecznych opracowywane są indywidualne plany działania, dzięki którym terapia jest dostosowana do ich potrzeb, możliwości i zainteresowań. Podopieczni mogą spróbować swoich sił w rękodziele, sztuce użytkowej, stolarskiej, komputerowo-biurowej czy pracach domowych i ogrodniczo-przyrodniczych.

♦ **Gospodarstwo Ekologiczne**, stanowiące bazę dla terapii i zajęć ogrodniczo-przyrodniczych. Gospodarstwo posiada status producenta rolnego od 2005 roku i certyfikat rolnictwa ekologicznego od 2008 roku. Jest unikatowym przykładem działalności rolniczej promującej i wdrażającej w życie idee 'zielonej opieki', wspieranej przez Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Karniowicach i krakowski Uniwersytet Rolniczy.

Dzięki opracowanej w 2007 r. *Strategii funkcjonowania i rozwoju gospodarstwa ekologicznego* powstały projekty, według których użytkowane są ogród rekreacyjny, sad, jagodnik i warzywnik. Podobny plan postępowania sporządzono dla produkcji zwierzęcej oraz dla wykorzystywania odnawialnych źródeł energii. W ten sposób gospodarstwo zapewnia produkcję rolno-sadowniczą, a równocześnie przestrzeń do codziennej aktywności terapeutycznej podopiecznych. Praca w gospodarstwie stanowi dla osób ze spektrum autyzmu ważne źródło wielu pozytywnych bodźców sensorycznych. Ma działanie wy-ciszające, a jednocześnie je aktywizuje, dając poczucie bycia potrzebnym, satysfakcję i uczy samodzielności.

- ◆ **Centrum Szkoleniowe**, gdzie organizowane są szkolenia i wydarzenia poświęcone tematyce związanej z autyzmem. Fundacja Wspólnota Nadziei realizuje projekty edukacyjne służące lepszemu zrozumieniu a poprzez to skuteczniejszemu wspieraniu osób z autyzmem. Wsparciem obejmowane są również opiekunowie i rodziny chorych.

Aby sprawnie prosperować, Farma Życia łącznie zatrudnia ok. 54 pracowników, z czego 21 współpracuje w oparciu o umowę zlecenie. Dodatkowo ośrodek wspiera swoją pracą 18 wolontariuszy. Finansowanie działalności opiera się o założenia ustawy o pomocy społecznej i umowy zawierane z miejskimi i gminnymi ośrodkami pomocy społecznej.

Fundacja Wspólnota Nadziei jest członkiem organizacji związanych z autyzmem, m.in. Porozumienia Autyzm-Polska, Autism-Europe czy Małopolskiego Sejmiku Organizacji Osób Niepełnosprawnych.

Rodzinny Dom Pomocy
Magnolia
Teresin 1B, 97-403 Drużbice

Działający w województwie łódzkim Rodzinny Dom Pomocy Magnolia otacza całodobową opieką osoby w podeszłym wieku oraz osoby somatycznie przewlekłe chore. Wśród pensjonariuszy znajdują się osoby o zróżnicowanym stopniu sprawności psychofizycznej – stosunkowo samodzielne, leżące a nawet w stanie terminalnym. W Magnolii jednocześnie może mieszkać 16 osób, które są kierowane z całej Polski.

Rodzinny Dom Pomocy Magnolia został przejęty przez obecną właścicielkę na początku 2019 roku po osobistych doświadczeniach z opieką nad starszą, chorą osobą oraz dzięki inspiracjom zaczerpniętym w holenderskich gospodarstwach opiekuńczych. Obiekt już wcześniej służył jako dom opieki. Dom jest usytuowany w otoczeniu lasów iglasto-liściastych, a w jego pobliżu znajduje się zbiornik wodny. Taka lokalizacja stwarza przyjazne warunki dla osób starszych, schorowanych i pozwala na obcowanie

z przyrodą oraz organizowanie atrakcyjnie spędzanego czasu.

Właścicielka wraz mężem są aktywnymi rolnikami, gospodarującymi na 10 ha areale i prowadzącymi hodowlę kur niosek. Do obsługi Rodzinnego Domu Opieki zatrudnionych jest 5 pracowników. Opiekę świadczą 3 osoby z kwalifikacjami opiekuna medycznego, natomiast pozostałe 2 dbają o porządek w obiekcie. Wyżywienie zapewnia firma cateringowa, co zdaniem właścicielki jest optymalnym rozwiązaniem ze względu na wygodę i koszty.

Właścicielka prowadzi szczegółową dokumentację z przebiegu poszczególnych dni w Magnolii. W codziennych raportach odnotowuje szczegółowe zachowania podopiecznych – np. odmowa jedzenia, i podjęte interwencje. Działania Magnolii są na bieżąco analizowane i modyfikowane stosownie do zapotrzebowania. Daje to rodzinie podopiecznych poczucie bezpieczeństwa, że ich krewni są w dobrych rękach.

W odczuciu właścicielki, największym utrudnieniem w prowadzeniu działalności są problemy natury formalnej – kontakt i negocjacje umów z urzędami. Z uwagi na różny stopień zaawansowania choroby i świadomości zdarzają się również trudne sytuacje z udziałem pensjonariuszy, ale te kwestie,

poza komunikacją, właścicielka stara się zabezpieczać stosownymi ubezpieczeniami. Kontrole, jeśli nie ma zgłoszeń dotyczących zaniedbań czy nieprawidłowości, odbywają się według harmonogramu.

Właściciele od samego początku zależało, by w Magnolii stworzyć atmosferę jak najbardziej zbliżoną do warunków domowych. Wyznacznikiem osiągnięcia tego celu są przede wszystkim opinie podopiecznych. Nie bez znaczenia pozostają relacje z personelem, osiągane dochody czy własna satysfakcja.

Zakład Aktywności Zawodowej
Konary-Zielona
Konary ul. Bonifraterska 11,
32-031 Mogilany

Zakład Aktywności Zawodowej Konary-Zielona jest prowadzony przez Bonifraterską Fundację Dobroczynną powołaną przez Konwent Bonifratrów w Konarach w roku 2013. Oprócz ZAZ fundacja prowadzi w Konarach także Dom Pomocy Społecznej, Środowiskowy Dom Samopomocy, Warsztaty Terapii Zajęciowej i spółkę non-profit Boni-Activ, zajmującą się m.in. agroturystyką.

ZAZ Konary-Zielona działa w oparciu o 36 hektarowe gospodarstwo rolne i skupia aktywność podopiecznych wokół prac rol-

niczych. W gospodarstwie uprawia się warzywa sezonowe: pomidory, paprykę, fasolę, dynię i inne oraz krzewy owocowe: maliny, porzeczki, pigwę japońską. Zakład prowadzi pasiekę 40 rodzin pszczelich skąd pochodzą miody i produkty psieczne: воск, pyłek pszczeli i propolis. W zakres prac gospodarczych wchodzi również utrzymanie pastwisk i stajni dla 25 koni.

Pierwsza zatrudniona tutaj grupa dorosłych niepełnosprawnych liczyła 15 osób. Obecnie jest przeważnie około 31 osób z niepełnosprawnością ruchową, psychiczną czy umysłową.

Osoby niepełnosprawne trafiające pod opiekę Fundacji kierowane są na początek na Warsztaty Terapii Zajęciowej, odbywające się w formie trzech warsztatów rolniczych: jeździeckiego, pszczelarskiego oraz ogrodniczo-usługowego. Dopiero po przejściu terapii i pomyślnej kwalifikacji podopieczni mogą podjąć pracę chronioną w Zakładzie Aktywności Zawodowej. Praca osób niepełnosprawnych pozwala im na samodzielne funkcjonowanie, wykształcenie umiejętności przydatnych w pracy zarobkowej, a także wzmacnia finansowo ich rodziny. ZAZ tworzy warunki zatrudnienia zbliżone do zatrudnienia rynku pracy, jednak dostosowanego do sprawności i możliwości osób niepełnosprawnych. Praca odbywa się w oparciu o jasno określone zasady.

Podopieczni mają aktywny wkład w funkcjonowanie przedsięwzięcia, gdyż Zakład

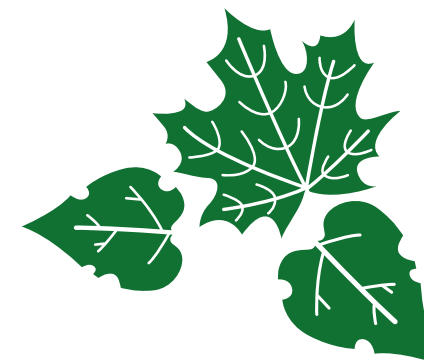
zarabia na siebie sprzedażą własnych produktów. Podopieczni angażują się w działania związane z prowadzeniem sklepu, usługi sortowania i pakowania produktów Bonifraterskich oraz dla miejscowych producentów. Poza standardową działalnością Fundacja organizuje różnorakie wydarzenia, głównie o charakterze promocyjnym. W ich obsługę włączają się podopieczni, co ma duże znaczenie w procesie ich integracji i włączania do społeczeństwa.

Niepełnosprawni przygotowujący w ZAZ do podjęcia zatrudnienia mają przydzielonych swoich opiekunów-koordynatorów, którzy organizują im zajęcia, obserwują i oceniają ich postępy założone w planach indywidualnych. Osiągnięte efekty zarówno z zakresu rehabilitacji zawodowej, jak również dyscypliny i nawyków pracowniczych poddaje się weryfikacji. Podczas przygotowań do podjęcia pracy uczestnicy są objęci szkoleniami i wsparciem z zakresu komunikacji, rozwiązywania problemów i radzenia sobie ze stresem oraz kształtowania umiejętności społecznych.

ZAZ zatrudnia na etacie specjalistów, w tym między innymi zootechnika, instruktora-terapeutów, fizjoterapeutę, koordynatorów ds. rehabilitacji społecznej i zawodowej, administracji i logistyki, a także pracowników rolnych oraz konserwatora. Dodatkowo z Zakładem współpracuje psycholog i instruktor jazdy konnej.

KORZYŚCI Z ROZWOJU ROLNICTWA SPOŁECZNEGO

KORZYŚĆ	UZASADNIENIE
Dywersyfikacja dochodów gospodarstw rolnych	Wprowadzanie funkcji społecznych do gospodarstw rolnych zapewnia dodatkowe źródło dochodów, ale jednocześnie nie wymusza rezygnacji z działalności rolniczej. Dzięki temu przeciwdziała dezagregacji wsi.
Tworzenie miejsc pracy	Rozwój rolnictwa społecznego prowadzi do tworzenia miejsc pracy w gospodarstwach rolnych. To kluczowa przestanka ich rozwoju, która związana jest z koniecznością zwiększania dochodów ludności wiejskiej oraz zatrzymaniem młodych mieszkańców na wsi.
Podnoszenia jakości życia i przeciwdziałanie wyludnianiu wsi	Dostępność usług społecznych, obok dostępności miejsc pracy, jest jednym z czynników branych pod uwagę podczas wyboru miejsca zamieszkania. Nie jest możliwe przeciwdziałanie wyludnianiu wsi bez zapewnienia oferty usług porównywalnej z tą dostępną w miastach.
Osiągnięcie zrównoważonego rozwoju kraju	Obowiązkiem państwa jest zapewnianie wszystkim obywatelom równego dostępu do podstawowych usług. Rolnictwo społeczne jest ważnym instrumentem polityki pozwalającym niwelować nierówności, których doświadczają mieszkańcy wsi w porównaniu z osobami zamieszkującymi miasta.
Budowanie pozytywnego wizerunku polskiej wsi	Wprowadzanie do gospodarstw rolnych usług społecznych przybliża ogółowi społeczeństwa życie wiejskie i pozytywnie wpływa na postrzeganie rolnictwa i rolników. Korzystny wizerunek wspomaga rozwój innych branż gospodarki na wsi. Jest to także element, który umacnia dobrą samoocenę mieszkańców wsi i subiektywne poczucie zadowolenia ze swojego miejsca zamieszkania.



Tytuł: Katalog dobrych praktyk w zakresie powstawania i funkcjonowania gospodarstw opiekuńczych

Opracowanie: Karolina Boba, Magdalena Hojniak, Klaudia Kieljan, Elżbieta Kmita-Dziasek
Korekta językowa: Magdalena Hojniak

Grafika, Edycja i skład Bepoke Sp. z o.o., ul. Goplańska 6A, 02-954 Warszawa
Wydawca: Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie
Kraków 2022

Projekt współfinansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju
w ramach strategicznego programu badań naukowych
i prac rozwojowych „Społeczny i gospodarczy rozwój Polski
w warunkach globalizujących się rynków” GOSPOSTRATEG.

ZESKANUJ KOD
I DOWIEDZ SIĘ WIĘCEJ



growid.pl



GROWID